

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra občanské výchovy a filosofie

Bakalářská práce

**Komparace politického systému České republiky a Velké
Británie se zaměřením na exekutivní moc**

Zuzana Kadlecová

Vedoucí práce: PhDr. Josef Straceny Csc.

Praha 2009

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.“

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Josefu Stracenému Csc. za cenné rady a odborné vedení mé bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD	6
1 POLITICKÝ SYSTÉM A DĚLBA STÁTNÍ MOCI V PRÁVNÍM A DEMOKRATICKÉM STÁTĚ	7
2 VÝKONNÁ MOC V POLITICKÉM SYSTÉMU ČESKÉ REPUBLIKY	11
2.1 POLITICKÝ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY	11
2.2 VÝKONNÁ MOC V ČESKÉ REPUBLICĚ.....	12
2.3 PREZIDENT ČESKÉ REPUBLIKY	12
2.3.1 Historie.....	13
2.3.2 Volba prezidenta České republiky.....	15
2.3.3 Pravomoce.....	17
2.4 PŘEDSEDA VLÁDY	24
2.5 VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY	25
2.6 STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ	28
3 VÝKONNÁ MOC V POLITICKÉM SYSTÉMU SPOJENÉHO KRÁLOVSTVÍ VELKÉ BRITÁNIE A SEVERNÍHO IRSKA	30
3.1 POLITICKÝ SYSTÉM VELKÉ BRITÁNIE.....	30
3.2 VÝKONNÁ MOC VE VELKÉ BRITÁNII	32
3.3 PANOVNÍK.....	32
3.3.1 Historie.....	33
3.3.2 Následnictví trůnu.....	34
3.3.3 Pravomoce.....	35
3.4 MINISTERSKÝ PŘEDSEDA	38
3.5 VLÁDA.....	40
3.6 KABINET	41
4 KOMPARACE	43
4.1 POLITICKÝ SYSTÉM.....	43

4.2	VÝKONNÁ MOC	44
4.2.1	Hlava státu.....	45
4.2.2	Předseda vlády.....	48
4.2.3	Vláda.....	49
ZÁVĚR.....		51
POUŽITÁ LITERATURA		53
SEZNAM PŘÍLOH.....		59

Úvod

Důvodem výběru tématu komparace politických systémů České republiky a Velké Británie je studium oborů základy společenských věd a anglický jazyk.

Aktuálnost tématu spočívá v reakci na současné dění v politice: v současné době se česká politika nachází v krizi a logicky se proto debatuje o různých změnách, například o změnách kompetencí orgánů státní moci a o změnách Ústavy.

Cílem bakalářské práce je popsat, analyzovat a následně komparovat výkonnou moc v České republice a ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska¹ z hlediska jejích prvků, konstituce její organizace a pravomocí.

Práce využívá metody deskripce, analýzy a komparace, na základě prostudované odborné politologické a státoprávní literatury v českém a anglickém jazyce.

První část teoreticky vymezuje moc, dělbu moci v právním a demokratickém státě a typologii západních systémů vlády.

Další dvě části práce se zaměřují na popis a rozbor výkonné moci, pravomoce jejích složek a organizaci konstituování nejprve v České republice a poté ve Velké Británii.

Ve čtvrté části je prováděna komparace výkonné moci v České republice a Velké Británii se zaměřením na konstituování organizace výkonné moci, složení a pravomoce.

¹ Dále jen Velká Británie

1 Politický systém a dělba státní moci v právním a demokratickém státě

Termínem politický systém rozumíme v širším slova smyslu soubor politických institucí, procesů a rozhodnutí, v užším slova smyslu jím rozumíme souhrnné označení pro struktury a interakce, kde se připravují a činí rozhodnutí závazná pro celou společnost o přerozdělování hodnot. Pokud bychom chtěli tento termín rozebrat do větší hloubky, jedná se v podstatě o systémový přístup k jevům politického života, kde je systém soubor prvků ve stabilním uspořádání a tvoří jeden celek. Tyto systémy lze odlišit dle povahy prvků (hovoříme-li o prvcích politického systému, jedná se například o politické strany nebo zájmové organizace) a dle struktury. Tento přístup nám umožňuje hlubší analýzu politických jevů.² Jiná definice říká, že „*politický systém je vlastně uspořádání vzájemných vztahů nějaké pospolitosti v ústavním právu, případně v dalších normách. Zkoumá jejich vnitřní soulad nebo rozpornost*“.³

Byť je politický systém jedním ze základních pojmů politologie, neexistuje definice, která by mohla být obecně uznána, jednotliví politologové se totiž v pojetí termínu politický systém a přístupu k němu liší. Existuje například pojetí, kde jsou centrálním aspektem politické instituce, jiné pojetí dává důraz na funkce institucí a dosahování příslušných cílů, nebo pojetí, které pojímá politický systém jako společenský prostor s určitým uspořádáním, v jehož rámci existují politické roviny. Jiné pojetí tohoto termínu vidí „*politický systém jako soubor institucí, vztahů, norem, postojů a vzorců chování, jimiž se uskutečňuje politická moc*“.⁴

Politické systémy se vyskytují v různých podobách a vzhledem k faktu, že se tato práce zaměřuje na země patřící k demokraciím západního světa (Česká republika sice není západní demokracií v podobě jako Velká Británie, Francie, či Německo, nicméně pokud mluvíme o západním světě, Česká republika sem nepochybně patří), zaměříme se na systémy vlády, které se vyskytují v těchto

² KROUPA, Jiří, et al. *Politologie*. Brno : Masarykova Univerzita, 1993. 245 s. ISBN 80-210-3250-2, s. 27.

³ ŠKALOUD, Jan, et al. *Komparace politických systémů*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. 178 s. ISBN 80-7079-495-X, s. 6.

⁴ KROUPA, Jiří, et al. *Politologie*. Brno : Masarykova Univerzita, 1993. 245 s. ISBN 80-210-3250-2, s. 28.

západních zemích. Rozlišujeme parlamentní systém, kde má vedoucí mocenské postavení parlament a vyskytuje se ve většině zemí západní Evropy a postkomunistických zemích. Jeho protikladem je systém prezidentský, tedy systém s ústředním mocenským postavením hlavy státu, typickým příkladem tohoto systému jsou Spojené státy americké. Systém poloprezidentský (semiprezidentský), stojící mezi těmito protiklady, se vyznačuje zároveň vedoucím postavením parlamentu a zesílenými pravomocemi hlavy státu. Příkladem takového systému je Portugalsko, Francie nebo Irsko.⁵

Pro prezidentský systém je charakteristická velká nezávislost složek státní moci a zároveň hledání politické rovnováhy a vzájemná spolupráce složek státní moci. Vláda a parlament jsou na sobě nezávislí, ale zároveň jsou povinni spolupracovat a vytvářet rovnováhu. Výkonná moc je v rukou prezidenta – je hlavou státu a zároveň hlavou vlády. Za vzor prezidentského systému považujeme USA. Výkonná moc zde náleží prezidentu, zákonodárná moc náleží Kongresu o dvou komorách, soudní moc má sbor nezávislých soudců. Tyto složky jsou plně autonomní. Výkonná a zákonodárná moc jsou absolutně odděleny: prezident nemůže rozpustit Kongres a prezident není závislý na kongresu v získání úřadu ani jeho udržení. Zároveň zde ale existují opatření proti vzájemnému zablokování, a které naopak nutí jednotlivé složky moci k dohodě a udržení rovnováhy: prezident může vetovat zákony schválené Kongresem, Senát může zasahovat do pravomocí prezidenta v oblasti zahraniční politiky a jmenování vysokých státních úředníků.⁶

Protikladem prezidentského systému je parlamentní systém. Jeho základním rysem je odpovědnost vlády parlamentu, výkonná moc je v rukou prezidenta, s víceméně symbolickými kompetencemi (na rozdíl od prezidencialismu) a vlády v čele s předsedou. Zatímco v prezidentském systému je spojena funkce hlavy státu a premiéra v jedné osobě, v parlamentním systému jsou tyto funkce rozděleny. Prezident je volen Parlamentem. Složky státní moci nejsou striktně odděleny; charakteristickým rysem parlamentarismu je také kompetence parlamentu odejmout vládě legitimitu.⁷

⁵ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-3, s. 162.

⁶ Škaloud, Jan. *Komparace politických systémů*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. ISBN 80-7079-495-X, s. 11.

⁷ Tamtéž, s. 14.

System poloprezidentský, také nazývaný semiprezidentský, je kompromisem mezi dvěma výše zmíněnými systémy, jak je patrné již z názvu. Prezident je stejně jako v prezidentských systémech volen lidem (buď přímo, nebo skrze volitele) a disponuje relativně rozsáhlými kompetencemi, zejména pak, jestliže je vedoucím stany, která má většinu v parlamentu. Pokud má prezident nadstranické postavení, jeho pravomoce jsou slabší. Další rys tohoto systému představují vlastní pravomoce prezidenta, které nevyžadují kontrasignaci vlády. (Pro srovnání, v parlamentních systémech většina pravomocí prezidenta vyžaduje kontrasignaci vlády). Vláda je odpovědná prezidentovi i parlamentu.⁸

Dalším důležitým termínem, který je nutno vysvětlit, je moc. Jde o stěžejní termín politologie. Setkáváme se s různými přístupy k němu, například „*Max Weber vidí moc jako možnost rozhodovat o chování jiných lidí i proti jejich vůli*“.⁹ Existují koncepce behaviorální, teleologická, instrumentální, nebo například strukturální či konfliktní. Tyto koncepce vždy nahlížejí na moc z určitého hlediska, například u konfliktního pojetí jde o rozhodování o přerozdělení statků, které jsou předmětem konfliktu. Pokud se zaměříme na politickou moc jako na jeden z druhů moci (ekonomická, právní, atd.), politická moc vyjadřuje vztah nadřazenosti a podřazenosti ve struktuře státu. (S politickou mocí je úzce spojena otázka její legality a legitimacy, tj. zda moc byla nabyta dle určených pravidel a oprávnění vládnout rozhodovat.) Pojmeme politická moc se můžeme zabývat i v morální rovině, zda ti kdo moc mají, ji užívají pro dobré úmysly, nebo zda pouze využívají privilegií, které jim politická moc přináší. Zvláštním druhem politické moci je státní moc.¹⁰

Tato práce se zaměřuje na rozbor výkonné moci, je proto nutné vysvětlit rozdělení moci ve státě. Demokracii lze chápat z několika hledisek, jedno z nich ji chápe jako uspořádání soustavy nejvyšších státních orgánů a učlenění státu, které je založeno na principu dělby moci. Tato dělba moci má zabránit zneužití a koncentraci moci jednotlivým osobám i státním orgánům. V horizontální rovině dělíme státní moc na zákonodárnou, výkonnou a soudní. Míra oddělení těchto prvků

⁸ ŠKALOUD, Jan. *Komparace politických systémů*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. ISBN 80-7079-495-X, s. 18.

⁹ KROUPA, Jiří, et al. *Politologie*. Brno: Masarykova Univerzita, 1993. 245 s. ISBN 80-210-3250-2, s. 11.

¹⁰ KROUPA, Jiří, et al. *Politologie*. Brno: Masarykova Univerzita, 1993. 245 s. ISBN 80-210-3250-2, s. 13.

se dále liší dle systému vlády, například v prezidentských republikách je oddělení a nezávislost mocí velká (viz výše), na rozdíl od parlamentních republik, kde se orgány reprezentující tyto moci vzájemně omezují a „brzdí“ (tento systém můžeme též nazvat systémem brzd a rovnováh, viz výše). Ve vertikální rovině jde o rozdělení na orgány územní správy a samosprávy, které dále rozlišujeme na místní (obecní) samosprávu a samosprávu vyšších územních celků. Jejich oprávnění se liší zejména v samostatnosti rozhodování a finanční samostatnosti.¹¹

¹¹ KROUPA, Jiří, et al. *Politologie*. Brno : Masarykova Univerzita, 1993. 245 s. ISBN 80-210-3250-2, s. 17 až 18.

2 Výkonná moc v politickém systému České republiky

2.1 Politický systém České republiky

Česká republika je parlamentní republikou. Je právním a demokratickým státem, jehož Ústava je založena na principu dělby moci na tři složky: zákonodárnou moc, výkonnou moc a soudní moc.¹²

Zákonodárnou moc představuje Parlament České republiky složený z Poslanecké sněmovny a Senátu. Základním úkolem Poslanecké sněmovny je projednávání zákonů. Komory se od sebe liší délkou volebního období a počtem svých členů. Součástí výkonné moci je prezident České republiky, který reprezentuje stát navenek a je morální a politickou autoritou. Vrcholným orgánem výkonné moci je Vláda České republiky, která se skládá z rezortů a ministrů, kteří jsou pověřeni jejich vedením. V čele vlády je premiér (ministerský předseda), který disponuje silným postavením. Součástí výkonné moci je také státní zastupitelství, které má za úkol zastupovat státní zájem v řízení před soudem. Státní zastupitelství není samostatným rezortem, je napojeno na justici. Moc soudní vykonávají nezávislé soudy, jejichž soustavu tvoří Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, soudy vrchní, krajské a okresní. Úkolem soudní moci je poskytovat ochranu právům a rozhodovat o vině a trestu za trestné činy. Zvláštní postavení má Ústavní soud, jehož úkolem je ochraňovat ústavnost.¹³

Principy politického systému České republiky jsou obsaženy v Ústavě České republiky a v Listině základních práv a svobod, dále pak v několika dalších ústavních zákonech, které spoluvytvářejí ústavní pořádek ČR.¹⁴ Jedná se o *„ústavní zákon o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky, o některých dalších opatřeních souvisejících se zánikem České a*

¹² PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 38.

¹³ Tamtéž, s. 78, 135, 192.

¹⁴ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-3, s. 145.

*Slovenské Federatívni Republiky, ústavní zákony o hranicích, ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady, ústavní zákon o zkrácení volebního období Poslanecké sněmovny, ústavní zákon o bezpečnosti České republiky, a také ústavní zákon, jímž se mění Listina základních práv a svobod“.*¹⁵

2.2 Výkonná moc v České republice

Definování a vymezení výkonné moci v rámci politického systému ČR se zabývá Ústava ČR v Hlavě třetí. Jedná se o instituci prezidenta republiky v článku 54 – 66 Ústavy, dále kolektivní výkonný orgán, tj. vláda v článku 67 – 79, ministerstva a správní úřady, a dále státní zastupitelství v článku 80.¹⁶

2.3 Prezident České republiky

Prezident České republiky jako hlava státu plní funkci reprezentativní navenek a uvnitř státu, je nositelem mezinárodní suverenity České republiky a především subjektem mezinárodního práva (tj. zejména právo sjednávat a ratifikovat mezinárodní smlouvy).¹⁷

Instituce prezidenta republiky je specifická ve svém poslání a postavení. Postavení prezidenta může být posíleno nebo oslabeno v závislosti na průvodních okolnostech aktuální politické situace. V době politických změn a krizí význam prezidenta roste, neboť se těchto krizí přímo účastní zasahováním do politiky tím, že napomáhá krize překlenovat a řešit. Prezident republiky je do funkce volen nepřímo, není ze své funkce odpovědný jinému státnímu orgánu a nemůže být ze

¹⁵ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-3, s. 141.

¹⁶ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 171.

¹⁷ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-3, s. 162.

své funkce odvolán. Výjimkou je případ odpovědnosti za velezradu, kdy je prezident odvoláním z funkce a zbaven způsobilosti jej opět nabýt. Prezident se svého úřadu může vzdát abdikací do rukou předsedy Poslanecké sněmovny. Prezident republiky má absolutní trestní imunitu v době výkonu funkce, výjimku tvoří pouze občanskoprávní záležitosti a to pouze tehdy, když nesouvisí s výkonem jeho funkce.¹⁸

Některé pravomoci prezidenta republiky mají exekutivní charakter, kupříkladu sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv, jmenování členů Bankovní rady ČNB, nebo udělování amnestie. Prezident je však relativně samostatný nejen jako hlava státu, ale i jako součást moci výkonné, tedy tam, kde jsou jeho rozhodnutí spolupodpisována.¹⁹

2.3.1 Historie

Z hlediska historie nebylo postavení prezidenta republiky v rámci politického systému vždy stejné, zejména ve vztahu prezidenta k vládě. Zakotvení v Ústavě z roku 1993, tedy v dnešní podobě, má své historické kořeny již v období první republiky, v Ústavě z roku 1920. Stejně jako v dnešní Ústavě byla funkce prezidenta zařazena v hlavě třetí o moci výkonné. Prezident reprezentoval moc výkonnou, zároveň byl její součástí a také součástí vlády. Prezident mohl vládě i předsedat. Neodpovídal z výkonu své funkce, odpovědnost za všechny jeho úkony přebírala vláda. Rozdíl najdeme v možnosti prezidenta vykonávat pravomoce s nebo bez kontrasignace: prezident potřeboval ke svému každému úkonu moci spolupodpis člena vlády, který odpovídal za daný rezort. Ještě než ale vnikla Ústava 1920, byl „*vládní kabinet součástí parlamentu, který jej vytvořil a kontroloval*“²⁰. Proměny nastaly po návratu Masaryka z exilu, který prosazoval americký prezidentský model, ten byl ale nepřijatelný pro domácí politiky a nakonec vznikl kompromis přijatelný pro obě strany: parlamentní demokracie s poměrně

¹⁸ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-3, s. 266.

¹⁹ HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2004. 285 s. Ediční řada Sborníky; sv. 22. ISBN 80-210-3611-7, s. 40.

²⁰ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-3, s. 23.

rozsáhlými pravomocemi prezidenta. Prezident byl volen na společné schůzi obou komor parlamentu na dobu sedmi let, nikdo nesměl být zvolen více než dvě volební období za sebou. Výjimkou byl pouze T. G. Masaryk, který byl zvolen čtyřikrát („dle § 58 odst. 4 zákona 121/1920“²¹). Úkoly prezidenta byly zastupovat stát navenek, sjednávat a ratifikovat mezinárodní smlouvy, přijímat a pověřovat vyslance. Právo vyhlásit válečný stav měl výhradně prezident („§64 zákona 121/1920“²²). Dále měl právo za určitých okolností rozpustit obě komory Národního shromáždění. Stejně jako dnešnímu prezidentovi mu náleželo právo suspenzivního veta (možnost nepodepsat a vrátit s připomínkami parlamentu schválené zákony).²³

V době po Mnichovské dohodě, v období Druhé republiky, nastal rozpad ústavního systému nastaveného ústavou z roku 1920. V prosinci 1938 byl schválen ústavní zákon, který umožnil vládě vydávat vládní nařízení místo zákonů a prezident mohl vydávat dekrety, které měly právní sílu ústavních zákonů. Tento zákon znamenal konec parlamentarismu v zemi. Během působení prozatímní exilové vlády v čele s Edvardem Benešem, byla dekretem zákonodárná moc prozatímně přenesena na prezidenta. V době působení exilové vlády vydal prezident Beneš „44 dekretů, z toho 10 ústavních“²⁴. K obnovení platnosti ústavy z roku 1920 došlo až v roce 1944 dekretem prezidenta republiky o obnovení právního pořádku, kde se uvádí, že právní předpisy vydané v době nesvobody od 30. 9. 1938 až do 4. 5. 1945 nejsou součástí československého právního řádu.²⁵

V roce 1948 byla přijata tzv. Ústava 9. května, která v podstatě zachovala dosavadní tradici postavení prezidenta. Formálně bylo zachováno také rozdělení moci zákonodárné, výkonné a soudní, nicméně tu byl rozpor mezi právní teorií, tedy ústavou a zákony, a právní praxí a toto se vztahovalo i na úřad prezidenta.²⁶

²¹ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-3, s. 35.

²² Tamtéž, s. 35.

²³ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-3, s. 35.

²⁴ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 36.

²⁵ Tamtéž, s. 35.

²⁶ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 48.

V tzv. socialistické ústavě z roku 1960 byl prezident z výkonu své funkce odpovědný Národnímu shromáždění, které v podstatě ovládala KSČ. Prezident již neměl právo odročit zasedání a rozpustit Národní shromáždění a nedisponoval ani právem veta proti rozhodnutím Národního shromáždění.²⁷

V roce 1968 byl přijat ústavní zákon o československé federaci, kde bylo postavení prezidenta převzato z dosavadní ústavy a nově bylo začleněno do soustavy federálních orgánů. Postavení prezidenta se v zásadě nezměnilo.²⁸

Po pádu komunistického režimu byly v roce 1990 přijaty důležité ústavní zákony, z nichž se některé týkaly například volby prezidenta a doby jeho volebního období. Příští ústava po rozpadu československé federace již navazuje na tradici úřadu prezidenta z ústavy roku 1920.²⁹

2.3.2 Volba prezidenta České republiky

Prezidenta republiky volí Parlament na společné schůzi obou komor, jak je uvedeno v čl. 54 odst. 2. Schůzi svolává předseda Poslanecké sněmovny a při jednání se postupuje dle jednacího řádu Poslanecké sněmovny dle čl. 37. Obě komory Parlamentu musí být při volbě prezidenta způsobilé se usnášet, tj. pokud je přítomna alespoň jedna třetina svých členů, jak uvádí čl. 39 odst. 1 Ústavy. Volba se koná v posledních třiceti dnech volebního období úřadujícího prezidenta republiky. V případě, že se úřad prezidenta republiky uvolní, koná se volby do třiceti dnů (čl. 56). K volbě může dojít kdykoli během těchto třiceti dnů a k volbě musí dojít oběma komorami. Volba by se nemohla uskutečnit, pokud by byla rozpuštěna Poslanecká sněmovna: prezidenta republiky by nemohl (na rozdíl od Poslanecké sněmovny, která může vykonávat funkci Senátu do jeho vytvoření) zvolit pouze Senát (dle čl. 33). K uvolnění úřadu může dojít úmrtím, vzdáním se úřadu abdikací,

²⁷ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-3, s. 101.

²⁸ Tamtéž, s. 106.

²⁹ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 55.

nebo výrokem Ústavního soudu (tj. kdyby byl prezident zbaven úřadu pro velezradu).³⁰

Článek 58 uvádí postup při volbě prezidenta republiky. Navrhovat kandidáta je oprávněno nejméně deset poslanců nebo deset senátorů (čl. 58 odst. 1). Nikdo jiný nemá právo navrhnout prezidenta. V prvním kole je zvolen kandidát, který získal hlasy nadpoloviční většiny všech poslanců a nadpoloviční většiny všech senátorů. Pokud žádný kandidát nebyl takto zvolen, do čtrnácti dnů se koná druhé kolo volby. Druhé kolo volby opět svolává předseda Poslanecké sněmovny jako společnou schůzi obou komor. V odstavci 4 se uvádí, že pokud jeden kandidát získá největší počet hlasů v jedné komoře a v jiný kandidát největší počet hlasů v druhé komoře, do druhého kola postupují oba kandidáti. Toto ustanovení nelze použít v případě, že v některé z komor získalo více kandidátů stejný nejvyšší počet hlasů. V tomto případě se sečte počet hlasů, který získal každý z těchto kandidátů celkem v obou komorách. Do druhého kola pak postupuje ten kandidát, který po sečtení získal nejvyšší počet hlasů. V druhém kole se střetne s kandidátem, který získal nejvyšší počet hlasů v druhé komoře (odst. 5). Ve druhém kole postačí ke zvolení nadpoloviční většina přítomných senátorů a poslanců. Pokud ani ve druhém kole nebyl žádný kandidát zvolen, koná se třetí kolo volby, kdy je zvolen ten kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů celého Parlamentu. Pokud nebyl žádný z kandidátů zvolen ani ve třetím kole, konají se volby znovu.³¹

Volební období prezidenta trvá pět let a začíná dnem složení slibu do rukou předsedy Poslanecké sněmovny na společné schůzi obou komor. (Pro srovnání volební období poslance nebo senátora začíná dnem zvolení).³²

Do funkce prezidenta republiky může být zvolen občan České republiky, která je volitelný do Senátu, tj. který dosáhl věku čtyřiceti let a má právo volit. Nikdo však nemůže být zvolen do úřadu prezidenta republiky více než dvakrát za sebou. Táž osobnost ale může kandidovat znovu, pokud byl v mezidobí zvolen někdo jiný.³³

³⁰ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 143.

³¹ Tamtéž, s. 142.

³² GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 187.

³³ Tamtéž, s. 187.

Prezident republiky se může vzdát svého úřadu do rukou předsedy Poslanecké sněmovny. Jedná se o abdikaci. Ústava blíže nestanoví, jakou formou má být abdikace provedena, zda písemnou či ústní, obojí způsob je možný. K tomuto aktu není potřeba kontrasignace, jedná se o osobní právo prezidenta.³⁴

2.3.3 Pravomoce

Pravomoce prezidenta České republiky upravují články 62 a 63 Ústavy. Z hlediska samostatnosti rozhodování můžeme jeho pravomoce rozdělit na pravomoce vykonávané zcela samostatně a na pravomoce vyžadující spolupodpis vlády – pravomoce s kontrasignační odpovědností vlády. V tomto případě je k platnosti vyžadován spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Kompetence, které nevykonává prezident, přísluší vládě jakožto vrcholnému orgánu výkonné moci. Vláda si ponechává vliv na vykonávání aktů a rozhodnutí prezidenta, a to prostřednictvím tzv. kontrasignace. Lze ji uplatnit jen u psaných rozhodnutí.³⁵ Ústava ČR se vyznačuje relativně velkým počtem působností prezidenta, které nepodléhají kontrasignaci, avšak některé působnosti podléhají součinnosti jiného orgánu – Senátu či Poslanecké sněmovny. *„Význam samostatného výkonu některých kompetencí je dále umenšen rigidními podmínkami jejich uplatnění (rozpuštění Poslanecké sněmovny). Reálný dopad na chod ústavního a politického systému může nakonec mít snad jen jmenování předsedy vlády, vetování zákonů a jmenování Bankovní rady ČNB.“³⁶*

2.3.3.1 Pravomoce vykonávané bez kontrasignace

Nejdůležitější pravomocí prezidenta je jmenování a odvolání předsedy a dalších členů vlády a přijímání jejich demisí, odvolání vlády a přijetí její demise, dle čl. 62 písm. a). Prezident republiky může celkem dvakrát vybrat do funkce předsedu

³⁴ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 146.

³⁵ HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2004. 285 s. Ediční řada Sborníky; sv. 22. ISBN 80-210-3611-7, s. 73.

³⁶ Tamtéž, s. 55.

vlády, po podání její demise, a to podle vlastního uvážení. Pokud ale tato vláda nezíská důvěru Poslanecké sněmovny, předsedu vlády navrhuje předseda Poslanecké sněmovny a prezident je tímto návrhem vázán. Pokud podá předseda vlády demisi, znamená to zároveň demisi celé vlády.³⁷

Další pravomocí prezidenta je jmenování a odvolání členů vlády. Prezident je vázán návrhem předsedy vlády při jmenování ostatních členů vlády. Nemůže jmenovat do funkce člena vlády, aniž by byl předtím navržen předsedou vlády. Prezident je povinen odvolat člena vlády, pokud to předseda navrhne, podle čl. 74. Setrvání člena vlády tedy závisí na důvěře předsedy.³⁸

Prezident jmenuje a odvolává vládu. Demisi vlády přijímá prezident v případech, kdy je nutná, to znamená, pokud vládě byla vyslovena nedůvěra, nebo Poslanecká sněmovna zamítla hlasování o vyslovení nedůvěry vládě, nebo v případě voleb po ustavující schůzi nově zvolené Poslanecké sněmovny a také pokud má vláda povinnost podat demisi a neučinila tak, prezident vládu odvolává. (čl. 73 odst. 2). Pokud podá demisi předseda vlády, znamená to demisi celé vlády.³⁹

Další pravomocí prezidenta bez spolupodpisu je právo svolávat zasedání Poslanecké sněmovny a rozpouštět Poslaneckou sněmovnu. Přesněji jde o svolání zasedání po volbách. Prezident musí schůzi svolat nejpozději třicátý den po dni voleb. Pokud prezident tuto povinnost nesplní, sejde se Poslanecká sněmovna sama (dle čl. 34 odst. 1). Prezident rozpouští Poslaneckou sněmovnu v případech uvedených v článku 35 Ústavy: pokud Poslanecká sněmovna nevyslovila důvěru nově jmenované vládě, jejíž předseda byl jmenován prezidentem republiky na návrh předsedy Poslanecké sněmovny, nebo pokud se Poslanecká sněmovna neusnese do tří měsíců o vládním návrhu zákona, s jehož projednáním spojila vláda otázku důvěry, nebo pokud zasedání Poslanecké sněmovny bylo přerušeno po dobu delší, než je přípustné, dále pokud Poslanecká sněmovna nebyla po dobu delší než tři měsíce způsobilá se usnášet, ačkoliv nebylo její zasedání přerušeno a ačkoliv byla v této době opakovaně svolána ke schůzi. Poslaneckou sněmovnu není možné

³⁷ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 149.

³⁸ HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2004. 285 s. Ediční řada Sborníky; sv. 22. ISBN 80-210-3611-7, s. 75.

³⁹ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 176.

rozpuštit tři měsíce před skončením jejího volebního období. Jedná se o případy, které znamenají politickou krizi, a je na vůli prezidenta, zda tyto situace bude řešit rozpuštěním Poslanecké sněmovny, nebo dá přednost jednání s předsedou Poslanecké sněmovny o řešení krize.⁴⁰

Příkladem je letošní vládní krize, kdy bylo vyvoláno hlasování o vyslovení nedůvěry vládě M. Topolánka a následně byla tato vláda rozpuštěna. Místo této vlády byla jmenována prozatímní vláda J. Fišera.

Dále prezident pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády (čl. 62 písm. d). Jde tedy o dočasné řešení, kdy má vláda za úkol vykonávat své funkce do doby, než bude vládní krize vyřešena. Tato prozatímní vláda končí jmenováním nové vlády.⁴¹

Prezidentu republiky náleží pravomoc jmenovat soudce Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedy (čl. 62 písm. e). Prezident nominuje soudce dle svého uvážení a tyto nominace musí předložit ke schválení Senátu dle článku 84 odst. 2. Předsedu a místopředsedy jmenuje pouze dle svého uvážení z řad již jmenovaných soudců.⁴²

Další pravomocí prezidenta bez kontrasignace je jmenování ze soudců předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu dle čl. 62 písm. f). Jmenuje je z řad soudců, přičemž prezident může do těchto funkcí vybírat i soudce, kteří nepůsobí u Nejvyššího soudu, prezident není v tomto směru omezen. Výběr a jmenování je závislé pouze na úvaze prezidenta, není vázán předložením nominací jako u soudců Ústavního soudu.⁴³

Prezident bez kontrasignace odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, a zahlazuje odsouzení (čl. 62 písm. g). Jedná se o zásah prezidenta do moci soudní, a je osobním a nepřenositelným právem prezidenta. Toto právo prezidenta je nazýváno udělení milosti. Jde o individuální akt, udělení milosti se vždy týká pouze jedné fyzické osoby. Milost může být pouze zmírnění nebo

⁴⁰ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9. Ústava České republiky, s. 149.

⁴¹ Tamtéž, s. 151.

⁴² GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 178.

⁴³ Tamtéž, s. 178.

prominutí následků, nikoliv zpřísnění a vztahuje se pouze na činy, které již byly spáchané.⁴⁴

Dle článku 62 písm. h) má prezident právo vrátit parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního. Jedná se o tzv. právo suspenzivního veta (viz výše). Prezident tímto právem de facto může ovlivnit zákonodárný proces, ale v případě, že prezident zákon nepodepíše, má suspenzivní veto jen odkládací účinek. Pokud totiž prezident zákon vrátí Poslanecké sněmovně a ta jej schválí nadpoloviční většinou v nezměněné podobě, prezident je již povinen zákon podepsat. Pokud byl zákon během hlasování pozměněn, jedná se o jiný, nový zákon. Ústava blíže nestanovuje důvody, kdy může prezident zákon vrátit, suspenzivní veto je myšleno spíše jako součást systému brzd a rovnováh proti neuváženým rozhodnutím Parlamentu.⁴⁵

Prezident podepisuje zákony (čl. 62 písm. i). Schválený zákon podepisuje předseda Poslanecké sněmovny, předseda vlády a prezident. Jeho podpis zákona je součástí procesu vyhlášení – promulgace zákona. Toto právo se vztahuje i na zákony ústavní.⁴⁶

Dalším samostatným právem prezidenta je v článku 62 písm. j) jmenování prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu. Činí tak na návrh Poslanecké sněmovny. Ke jmenování potřebuje schválení většinou Poslanecké sněmovny. Spolupodpis předsedy vlády není potřeba. Nemůže být ale jmenován nikdo, kdo nebyl navržen Poslaneckou sněmovnou (čl. 97 odst. 2). Prezident a viceprezident NKÚ se ujímají svého úřadu složením slibu do rukou prezidenta republiky.⁴⁷

Prezident samostatně jmenuje členy Bankovní rady České národní banky (čl. 62 písm. k). Jmenuje tedy guvernéra ČNB, dva viceguvernéry a čtyři členy Bankovní rady na dobu šesti let. Prezident je jmenuje bez potřeby kontrasignace předsedy vlády.⁴⁸

⁴⁴ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 151.

⁴⁵ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-3, s. 269.

⁴⁶ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 180.

⁴⁷ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 153.

⁴⁸ Tamtéž, s. 153.

2.3.3.2 Pravomoce s kontrasignační odpovědností vlády

V článku 63 jsou uvedeny pravomoci prezidenta s nutností kontrasignace, tj. spolupodpisu předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Spolupodpis se týká pouze písemných rozhodnutí, u jiných činností a pravomocí se kontrasignace nevyžaduje a vláda za ně neodpovídá.⁴⁹

Prezident republiky zastupuje stát navenek (čl. 63 odst. 1 písm. a). Prezident vystupuje vně státu jako reprezentant suverénní státní moci. Tato pravomoc zahrnuje i závazné projevy prezidenta, které činí jménem státu, například vystupování v OSN, na mezinárodních konferencích, setkání s jinou hlavou státu. U těchto projevů nepotřebuje prezident kontrasignaci, tedy pokud zároveň nejde o rozhodnutí. Navíc je nutná spolupráce vlády s prezidentem v otázkách zahraniční politiky, stát by měl navenek vystupovat s jednotnými postoji.⁵⁰

Dále dle čl. 63 odst. 1 písm. b) prezident sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy. Sjednání mezinárodní smlouvy obnáší nejprve smluvní projev, sdělení druhé straně smlouvy a přijetí jejího projevu. Sjednání smlouvy zajišťuje buď přímo hlava státu se svým protějškem, nebo využije zmocněnce. Ratifikací smlouvy pak rozumíme schválení smluvního projevu, který učinil někdo jiný než prezident republiky a ratifikací se vyjadřuje fakt, že stát je touto smlouvou vázán. V případech ratifikace smluv o lidských právech a základních lidských svobodách, politických a hospodářských smluv a smluv, k jejichž provedení je nutný zákon, je potřeba souhlasu Parlamentu. Prezident má právo přenést sjednávání mezinárodních smluv na vládu, nebo na její jednotlivé členy a k tomuto rozhodnutí je taktéž zapotřebí spolupodpisu.⁵¹ „Prezident přenesl na vládu právo sjednávat a schvalovat smlouvy, které nepotřebují souhlasu Parlamentu (Toto rozhodnutí vydal Václav Havel. Platnost rozhodnutí hlavy státu se neváže jen na jeho funkční období, ale je vydáváno na dobu neurčitou. Může být kdykoli změněno či zrušeno novým rozhodnutím prezidenta). Tím se mezinárodní

⁴⁹ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8. Prezident republiky, s. 181.

⁵⁰ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 155.

⁵¹ Tamtéž, s. 156.

smlouvy dělí na prezidentské (vyžadují souhlas parlamentu a jejich sjednávání prezident nepřenesl), vládní (nevyžadují souhlas Parlamentu a může je dle prezidenta rozhodnutí sjednat vláda) a rezortní či ministerské (nevyžadují souhlas parlamentu a týkají se jen jednoho rezortu, kde sjednává a schvaluje smlouvu dle prezidenta rozhodnutí člen vlády).⁵² Ústava předpokládá v oblasti uzavírání mezinárodních smluv spolupráci prezidenta a předsedy vlády. Proti vůli prezidenta nelze ústavně uzavřít mezinárodní smlouvu, kdy prezident bude moci odmítnout ratifikaci, či v případě smlouvy podle čl. 10 Ústavy i skupina 41 poslanců či 17 senátorů dát návrh Ústavnímu soudu na konstatování rozporu smlouvy s ústavním pořádkem z hlediska procesu přijetí.⁵³

V letošním roce proběhla ve státech Evropské Unie dlouho očekávaná ratifikace Lisabonské smlouvy. Parlament České republiky schválil její ratifikaci, prezident však odmítl připojit svůj podpis a vyžádal sepsání podmínky pro Českou republiku v souvislosti s obavami o nerespektování Benešových dekretů Lisabonskou smlouvou. Senát podal stížnost Ústavnímu soudu, který se později usnesl, že Lisabonská smlouva je v souladu s právním pořádkem České republiky.

Prezident je vrchním velitelem ozbrojených sil (čl. 63 odst. 2 písm. c). Prezident je podle tohoto ustanovení nadřazený všem příslušníkům ozbrojených sil, vydává ozbrojeným silám rozkazy, musí být ale spolupodepsány ministrem obrany. Úkoly, které souvisí s výkonem pravomocí prezidenta jako velitele ozbrojených sil, vykonává Vojenská kancelář prezidenta republiky, v jehož čele stojí Náčelník Vojenské kanceláře prezidenta republiky a je jeho přímým podřízeným. Prezident republiky nevyhlašuje válečný stav, nouzový stav, ani stav ohrožení. Může se ale účastnit schůzí Bezpečnostní rady státu a vyžádat si o ní informace a projednávat některé otázky. U některých rozhodnutí z této oblasti je nutný spolupodpis předsedy vlády i ministra vnitra zároveň.⁵⁴

Prezident republiky dále dle článku 63 přijímá vedoucí zastupitelských misí. Tímto se myslí ceremoniál prvotního přijetí – odevzdání pověřovací listiny vyslance, a také přijetí u prezidenta při příležitosti ukončení diplomatické mise.

⁵² HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2004. 285 s. Ediční řada Sborníky; sv. 22. ISBN 80-210-3611-7, s. 69.

⁵³ Tamtéž. Obecně ke vztahu prezidenta a vlády, s. 74.

⁵⁴ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 183.

Odevzdáním pověřovací listiny hlavě státu se vyslanec ujímá své funkce a nabývá všech výsad.⁵⁵

Prezident pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí dle čl. 63 odst. 1 písm. e). Toto právo souvisí s pravomocí prezidenta zastupovat stát navenek. V rámci tohoto práva prezident provádí všechny úkony nezbytné k tomu, aby byl vyslanec v jiném státě přijat za diplomatického zástupce, byl v této funkci oficiálně přijat a také po skončení diplomatické mise byl této funkce zproštěn. Samotnému aktu pověření předchází žádost o agrément⁵⁶. Tuto žádost sdělí ministr zahraničí kolegovi obdobné funkce cizího státu diplomatickou cestou. Po udělení agrémentu se provede pověření vyslance do funkce: prezident vydá pověřovací listinu. Odvolání vedoucího diplomatické mise je provedeno rozhodnutím prezidenta a vydáním odvolací listiny, která bude odevzdána hlavě státu, v němž je vyslanec pověřen.⁵⁷

Prezident vyhlašuje volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu (čl. 63 odst. 1 písm. f). Je vázán ustanovením článku 17 Ústavy, který říká, že volby by se měly konat ve stejném datu jako ty předchozí, po čtyřech nebo šesti letech, nebo je taktéž možno uskutečnit volby třicet dnů před ukončením volebního období a nejpozději v den, kdy se konaly předchozí volby. Pokud byla Poslanecká sněmovna rozpuštěna, musí prezident vyhlásit nové volby nejpozději do šedesáti dnů po jejím rozpuštění.⁵⁸

Podle článku 63 odst. 1 písm. g) prezident jmenuje a povyšuje generály. Tato pravomoc souvisí s funkcí prezidenta republiky jakožto vrchního velitele ozbrojených sil.⁵⁹

Prezident republiky dále propůjčuje a uděluje státní vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán dle čl. 63 odst. 1 písm. h) Prezident navrhuje a propůjčuje státní vyznamenání na základě předložení návrhu Poslanecké sněmovny, Senátu a vlády, ale prezident může vyznamenání udělit i bez jejich návrhu.⁶⁰ Toto

⁵⁵ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 158.

⁵⁶ Z fr. agrément, schválení. Tamtéž, s. 159.

⁵⁷ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 159.

⁵⁸ Tamtéž, s. 81.

⁵⁹ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 184.

⁶⁰ Tamtéž, s. 184.

rozhodnutí vyžaduje kontrasignaci, a ta byla by vyžadována i v případě přenesení tohoto práva na jiný orgán.⁶¹

Prezident republiky dále dle článku 63 odst. 1 písm. i) jmenuje soudce a to bez časového omezení, tj. natrvalo, dle článku 93 odst. 1 Ústavy. Zde se mají na mysli soudci obecné soustavy soudů. K jejich jmenování nemusí mít prezident souhlas Parlamentu, ale vyžaduje se spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.⁶²

Prezident republiky má dále právo udělovat amnestii (čl. 63 odst. 1 písm. j). Amnestií rozumíme „*hromadné promíjení a zmírňování trestů a právních následků odsouzení a právo nařizovat, aby se trestní řízení nezahajovalo a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo*“⁶³. Rozhodnutí o amnestii nemůže být zrušeno. Jde o akt hromadného charakteru, je tudíž nanejvýš nutná kontrasignace a zodpovědnost za toto rozhodnutí nese vláda.⁶⁴

2.4 Předseda vlády

Předseda vlády má v rámci politického systému České republiky významné a silné postavení, zejména vůči ostatním členům vlády. Předseda vlády je do funkce jmenován prezidentem republiky. Může být zastoupen místopředsedou vlády, nebo jiným pověřeným členem vlády (čl. 77 odst. 2). Jeho úkolem je organizovat činnost vlády, řídit její schůze, vystupuje jejím jménem (uvnitř státu vůči občanům, prezidentovi a dalším subjektům, ale i navenek jako představitel státu například při uzavírání mezinárodních smluv) a některé další činnosti, které mu svěřuje ústava nebo jiné zákony.⁶⁵ Předseda vlády navrhuje ostatní členy vlády ke jmenování prezidentem a pověřuje je řízením ministerstev, a podle článku 74 také navrhuje jejich odvolání, přesněji prezident republiky odvolá člena vlády, jestliže to navrhne

⁶¹ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 160.

⁶² Tamtéž, s. 226.

⁶³ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 185.

⁶⁴ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 161.

⁶⁵ Tamtéž, s. 181.

předseda vlády. Setrvání člena ve vládě tedy závisí na důvěře předsedy. Předseda vlády podává demisi do rukou prezidenta, ostatní členové podávají demisi do rukou prezidenta prostřednictvím předsedy. Předseda dále kontraskribuje nařízení vlády spolu s příslušným ministrem. Má dominantní postavení v Bezpečnostní radě státu a má politickou odpovědnost za chod výkonné moci – má například možnost konzultace s prezidentem republiky a jinými subjekty.⁶⁶

2.5 Vláda České republiky

Vláda je nevyšší orgán výkonné moci. Je vymezena v člancích 67 až 80 Ústavy České republiky. Vláda je kolektivní orgán, skládá se z předsedy vlády, místopředsedy vlády a ministrů. Počet ministrů není přesně stanoven. V ústavě nejsou stanoveny podmínky pro vykonávání funkce člena vlády. Vláda je odpovědná pouze Poslanecké sněmovně a odpovídá jako celek, není možné vyslovit nedůvěru jednotlivým členům vlády, ale pouze vládě jako celku.⁶⁷

Vláda je jmenována na návrh předsedy vlády prezidentem republiky a do třiceti dnů musí požádat Poslaneckou sněmovnu o vyslovení důvěry. Pokud vládě důvěra nebyla vyslovena, podá demisi a prezident znovu jmenuje předsedu vlády a je znovu sestavena vláda. (Pokud vláda demisi nepodá, prezident republiky ji odvolá.) Pokud ani tato nezíská důvěru Poslanecké sněmovny, navrhne předsedu vlády předseda Poslanecké sněmovny (čl. 67). Členové vlády jsou jmenováni do funkce na návrh předsedy vlády. Člen vlády se ujímá své funkce složením slibu do rukou prezidenta republiky a od této chvíle pro něj platí, že nesmí vykonávat takové činnosti, které by mohly odporovat vykonávání své funkce ve vládě (čl. 70). Člen vlády je odvolán na základě návrhu předsedy vlády. Setrvání člena ve vládě je zcela závislé na důvěře předsedy (čl. 74).⁶⁸

Jelikož je vláda kolektivním orgánem, všechny její akty a usnesení se přijímají vládou jako jedním celkem na společné schůzi. Pro přijetí usnesení je

⁶⁶ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 195.

⁶⁷ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 172.

⁶⁸ Tamtéž, s. 174.

zapotřebí souhlas nadpoloviční většiny jejích členů. Činnost vlády, její organizaci a řízení schůzí zajišťuje předseda vlády.⁶⁹

Vláda vydává nařízení. Jedná se o odvozené, podzákoné právní předpisy a je pouze na úvaze vlády, kdy a v jakém rozsahu nařízení vydá. Nařízení vlády smí ale pouze aktualizovat či rozvádět normu v zákoně. Nařízení vlády musí být podepsáno předsedou vlády (může být nahrazen místopředsedou) a příslušným ministrem, který odpovídá za daný rezort. Nařízení vláda přijímá jako své usnesení, musí být tedy přijato nadpoloviční většinou všech členů vlády.⁷⁰

Jednotlivá ministerstva a jejich působnost stanovuje zákon. Ministerstvo je ústřední orgán výkonné moci s konkrétní působností a v jeho čele stojí premiérem určený člen vlády.⁷¹

Při výčtu správních povinností ministerstev budou níže uvedeny pouze ty nejdůležitější. V současné době máme čtrnáct ministerstev: Ministerstvo dopravy spravuje záležitosti dopravy, telekomunikací a pošt. Ministerstvo financí se zabývá státním rozpočtem republiky, finančním trhem, daněmi, poplatky cly a zajišťuje členství v mezinárodních organizacích, které se zabývají financemi. Ministerstvu kultury náleží záležitosti výchovně kulturní, zabývá se i kulturními památkami a věcmi církví a náboženství. Ministerstvo pro evropské záležitosti se zabývá koordinací, komunikací a informováním o evropských záležitostech. Ministerstvo obrany zabezpečuje obranu České republiky, řídí Armádu ČR, zabezpečuje civilní ochranu, spravuje vojenské újezdy a podílí se na návrhu vojenské obranné politiky státu. Ministerstvo práce a sociálních věcí je orgánem pro pracovní vztahy, bezpečnost práce, zaměstnanost a rekvalifikaci. Ministerstvo pro místní rozvoj spravuje záležitosti regionální politiky, regionální podporu podnikání, spravuje finanční prostředky politiky bydlení, atd. Ministerstvo průmyslu a obchodu se zabývá státní průmyslovou politikou, užíváním nerostného bohatství, energetikou a teplárenstvím, průmyslovým výzkumem. Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem pro soudy a státní zastupitelství, vystavuje právní posudky, je ústředním orgánem pro vězeňství a zastupuje stát při stížnostech na porušení lidských práv. Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy přísluší dle zákona zabývat se všemi

⁶⁹ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-3, s. 252.

⁷⁰ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 184.

⁷¹ Tamtéž, s. 184.

školskými zařízeními, zařízeními pro výzkum, vývoj a tělovýchovu a je mu podřízena Česká školní inspekce. Ministerstvu vnitra přísluší správa veřejného pořádku, přísluší mu záležitosti o státním občanství, eviduje obyvatelstvo, spravuje záležitosti týkající se státních hranic. Ministerstvo zahraničních věcí se zabývá oblastí zahraniční politiky státu, zajišťuje vztahy státu s ostatními státy, řídí činnosti ostatní ministerstev týkající se zahraničních vztahů, zajišťuje ochranu práv a zájmů občanů České republiky v zahraničí. Ministerstvu zdravotnictví náleží zejména ochrana veřejného zdraví, zdravotnická a výzkumná činnost. Ministerstvo zemědělství je ústředním orgánem státní správy pro záležitosti veterinární péče, péče o potraviny, ochranu zvířat proti týrání, vodní hospodářství a jiné. Ministerstvo životního prostředí zabezpečuje veškeré záležitosti týkající se životního prostředí, koordinuje činnosti ostatních ministerstev v této oblasti a řídí informační systém o životním prostředí.⁷² Ministerstva a jiné správní úřady mohou vydávat právní předpisy na základě zákonného zmocnění, vydávají je pouze na základě a v mezích zákona (čl. 79 Ústavy).⁷³

Neméně důležitou součástí vládního systému je Úřad vlády České republiky, který zajišťuje činnosti vlády po stránce odborné, organizační a technické.⁷⁴

V článku 79 se Ústava zmiňuje nejen o ministerstvech, ale i o „jiných správních orgánech“, myslí se jimi orgány státní správy, v jejichž čele nestojí člen vlády. Jedná se o Český statistický úřad, Český úřad zeměměřičský a katastrální, Český báňský úřad, Úřad průmyslového vlastnictví, Správa státních hmotných rezerv, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Úřad pro státní informační systém, Komise pro cenné papíry a Národní bezpečnostní úřad. Všechny tyto úřady mají rovněž zákonem vymezenou působnost. Jejich představitelé jsou odpovědni vládě.⁷⁵

Ústřední orgány státní správy (výkonné moci) v jejichž čele stojí člen vlády a pro další orgány státní správy jsou společné zásady jejich činnosti: plní své

⁷² Ministerstvo vnitra ČR. *Portal.gov.cz : Portál veřejné správy České republiky* [online]. Praha : Ministerstvo vnitra ČR, c2003-2009 [cit. 2009-10-28]. Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/7205?docid=26>.

⁷³ HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2004. 285 s. Ediční řada Sborníky; sv. 22. ISBN 80-210-3611-7, s. 84.

⁷⁴ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 209.

⁷⁵ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 188.

povinnosti v rámci své působnosti a řídí se ústavními a ostatními zákony a usneseními vlády. Za oblast své působnosti předkládají podklady pro sestavení návrhu státního rozpočtu, zpracovávají koncepce rozvoje svého odvětví a analyzují dosavadní výsledky své činnosti. Další důležitou činností je také příprava návrhů zákonů a jiných právních předpisů a zabezpečování plnění závazků, které plynou z mezinárodních smluv, které uzavřela Česká republika.⁷⁶

2.6 Státní zastupitelství

V článku 80 Ústava hovoří o Státním zastupitelství. Systematicky je tento článek zahrnut do moci výkonné a patří k části, která se týká vlády. Státní zastupitelství nepatří do vládní soustavy rezortů, ale je spojeno se soudy. Odstavec 1 hovoří o tom, že státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon. Hlavní úkolem je tedy zastupovat stát v soudním řízení a reprezentovat státní zájem. Jménem státu podává obžalobu v trestním řízení a plní úkoly, které mu stanoví trestní řád. Jedná se o dohlížení nad zachováním zákonnosti v přípravném trestním řízení, státní zástupce pak rozhoduje o provedení některých trestních úkonů, nebo navrhuje jejich provedení (např. domovní prohlídka). Dohled nad Nejvyšším státním zastupitelstvím náleží ministru spravedlnosti. Nejvyšší státní zástupce je podřízeným ministra spravedlnosti a na jeho návrh je vládou jmenován nebo odvoláván. Ostatní státní zastupitele jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Státním zástupcem může být jmenován občan České republiky, který je způsobilý k právním úkonům, bezúhonný, v den ustavení dosáhl věku nejméně 25 let, má vysokoškolské právnické vzdělání a souhlasí se svým ustanovením do funkce. Funkční období je časově neomezeno.⁷⁷

Státní zastupitelství je soustava státních úřadů zastupující stát v případech stanovených zákonem. Postavení a působnost je stanoveno v zákoně č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství. Zákon mu ukládá povinnost využívat svých pravomocí a jeho činnost musí být v souladu se zákonem. Sídla státních zastupitelství a jejich

⁷⁶ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : Základy českého ústavního práva*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Prospektum, 1999. ISBN 80-7175-077-8, s. 208.

⁷⁷Tamtéž, s. 213.

obvody působnosti se v podstatě shodují s obvody soudů.⁷⁸ „Státní zastupitelství patří k nezbytným a důležitým složkám výkonné moci. Role státního zastupitelství je v demokratickém státu nezastupitelná, patří mezi klíčové složky státního aparátu. Postavení státního zastupitelství v ČR se podstatně změnilo díky novele TŘ (ta byla provedena zákonem č. 256/2001 Sb.). Státním zástupcům díky uvedené novele přibyla nejen nová oprávnění, ale i povinnosti, například posílení jejich postavení v trestním řízení obecně a řízení přípravném zvláště.“⁷⁹

⁷⁸ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 190.

⁷⁹ HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2004. Ediční řada Sborníky; sv. 22. ISBN 80-210-3611-7, s. 236.

3 Výkonná moc v politickém systému Spojeného království Velké Británie a Severního Irska

3.1 Politický systém Velké Británie

Spojené království Velké Británie a Severního Irska je konstituční monarchií. Státní moc je dělena na zákonodárnou, výkonnou a soudní moc.

Nejvyšší zákonodárnou moc a zároveň nejvyšší moc ve státě představuje Parlament (The Parliament), který se skládá ze dvou komor: Dolní komory (House of Commons) a Horní komory, tzv. Sněmovny lordů (House of Lords). Dolní sněmovna je zastupitelským orgánem, zasedá zde 650 poslanců, Members of Parliament (také MPs), jejichž volební období trvá pět let. Jejich úkolem je projednávat a hlasovat o nových zákonech. Sněmovna lordů se skládá ze 740 členů a rozlišujeme je na tři základní typy: doživotní lordi (life Peers), členové, jejichž členství vyplývá z výkonu funkce duchovních – arcibiskupové a biskupové (archbishops and bishops Peers) a dědiční lordi (hereditary Peers). Členové Horní komory nejsou voleni, jsou jmenováni královnou na základě doporučení (výběru) premiéra. Horní komora má za úkol schvalovat a posuzovat zákony. Je podřízena vládě a Dolní sněmovně.⁸⁰ Výkonná moc má pět složek: panovník, jehož funkce je symbolická a reprezentativní, ministerský předseda jako hlava výkonné moci, kabinet jako kolektivní vedení výkonné moci, v jejímž čele stojí ministerský předseda, vláda, jejichž členové předkládají návrhy zákonů, a starají se o chod svých úřadů, a státní správa, která má za úkol realizovat rozhodnutí kabinetu a vlády. Soudní moc Velké Británie je rozdělena na tři systémy: systém Severního Irska, systém Skotska a systém Anglie a Walesu. Soudy se na úrovních hierarchie (nejníže jsou soudy magistrátní a soudy hrabství, soustavu vyšších soudů tvoří Vrchní soud, Soud Koruny, Odvolací soud a soud Sněmovny Lordů) dělí navíc dle

⁸⁰ British Parliament. *Wwww.parliament.uk* [online]. [2009-], 11.9.2009 [cit. 2009-11-05]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <http://www.parliament.uk/about/how/members/lords_types.cfm>. Vlastní překlad.

zaměření – na soudy občanské a trestní. Soudní moc má za úkol udržovat veřejný pořádek.⁸¹

Dnešní podoba systému je výsledkem dlouhého historického vývoje od monarchie k parlamentní demokracii s velmi silným postavením premiéra. Politický systém Velké Británie je založen na nepsané ústavě ve smyslu, že neexistuje jeden ucelený dokument ústavy, de facto je z části psaná a z části nepsaná. Tvoří ji základní principy britské konstituce, tj. skutečnost, že je Velká Británie unitárním státem (stát s jedinou centrální vládou v čele), je konstituční monarchií, parlament je nejvyšší suverénní mocí v zemi, existuje zde rozdělení moci (viz výše) a kabinetní systém.⁸²

Ústavu tvoří parlamentní zákony (upravují všechny dosavadní prameny, které tvoří britskou konstituci, patří sem zákony z let 1832 až 1969 o zastupování lidu, které rozšířily volební právo, dále Peerage Act v roce 1963, který zavedl instituci doživotních lordů Horní Komory, zákon o Evropských společenstvích v roce 1972 umožnil vstup Velké Británie do Evropského Společenství a v roce 1998 zákony, jež připisují Walesu, Skotsku a Severním Irsku více samostatnosti). Ústavu dále tvoří královské prerogativy (na jejichž základě vydává předseda vlády opatření týkající se zejména zahraniční politiky a obrany a také zmocňují panovníka na radu předsedy vlády rozpustit parlament, vyhlášovat válku, podepisovat smlouvy, a jmenovat ministry). Ústavu tvoří i precedenty⁸³ (týkající se zejména lidských práv a svobod; prostřednictvím soudů se interpretují parlamentní zákony), ústavní zvyklosti⁸⁴, které se zabývají vztahy mezi panovníkem a Kabinetem. Jde o situace, kdy panovník vyzve předsedu strany, která zvítězila ve volbách, aby sestavil vládu, na základě konvence panovník neodmítne podepsat zákon, který prošel oběma komorami, neodmítne rozpustit parlament, pokud tak rozhodl předseda vlády a konvencí je i skutečnost, že zasedání Kabinetu jsou tajná a přijatá usnesení jsou závazná pro všechny členy Kabinetu. Za zvyklost se považuje i

⁸¹ ROVNÁ, Lenka A. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s. Edice Politické systémy; sv. 1. ISBN 80-86429-27-X, s. 216.

⁸² ŠKALOU, Jan, et al. *Komparace politických systémů*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. 178 s. ISBN 80-7079-495-X., s. 73.

⁸³ Soudní rozhodnutí v modelových případech, jež jsou poté respektována v obdobných případech. ROVNÁ, Lenka A. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s. Edice Politické systémy; sv. 1. ISBN 80-86429-27-X, s. 65.

⁸⁴ Zavedené zvyky, které nejsou v závazných psaných dokumentech, a přesto je všichni dodržují. Tamtéž, s. 66.

povinnost ministrů neohrožovat pověst Kabinetu a povinnost vzdát se všech svých ostatních funkcí, aby nedošlo ke konfliktu zájmů a nechat zaregistrovat všechny své finanční příjmy). Ústavu tvoří také právnická literatura (jedná se o respektované knihy a texty, které se používají při interpretaci zákonů) a evropské právo, které se uplatňuje zejména v ekonomické a sociální sféře, je nadřazené britskému právu a britské soudy jsou povinny vykládat zákony v souladu s evropským právem.⁸⁵

3.2 Výkonná moc ve Velké Británii

Výkonnou moc ve Velké Británii představuje panovník, který především reprezentuje stát a symbolizuje národní tradici. Hlavou výkonné moci je předseda vlády (také ministerský předseda, Prime Minister, PM) v čele Kabinetu, disponuje velmi silným postavením. Kabinet je vrcholným orgánem výkonné moci. Je to orgán kolektivní, skládá se asi z dvaceti ministrů a členů vlády. Výkonná moc je také tvořena vládou čítající asi sto členů, skládá se z ministrů, kteří jsou členy Kabinetu, ministrů, kteří nejsou členy Kabinetu, jejich zástupců a představitelů důležitých administrativních institucí. Vláda není kolektivním orgánem. Dále je výkonná moc tvořena orgány státní správy.⁸⁶

3.3 Panovník

Panovník ve Velké Británii je hlavou státu a také součástí exekutivní moci. Protože je Velká Británie konstituční monarchií, panovník nevládne, ale plní důležité ceremoniální a formální role s odpovědností vládě. Plní důležité exekutivní povinnosti jako jmenování ministrů, jmenování lordů, udělení milosti a vyznamenání, ovšem na pokyn či návrh premiéra nebo příslušného ministra. Podepisování důležitých listin podléhá kontrasignaci premiéra nebo odpovědného

⁸⁵ KROUPA, Jiří, et al. *Soudobé ústavní systémy*. 2. dopl. vyd. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, 2001. 241 s. ISBN 80-210-2520-4, s. 25 až 30.

⁸⁶ ŠKALOUD, Jan, et al. *Komparace politických systémů*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. 178 s. ISBN 80-7079-495-X, s. 79.

ministra. Panovník reprezentuje a symbolizuje stát a národ, je zosobněním britské národní tradice. Panovník je „zdrojem spravedlnosti“ (ve smyslu symbolické role jako osoba, v jejímž jménu je prováděno právo a udržován veřejný pořádek, law and order, je také oficiálním velitelem ozbrojených sil, je hlavou anglikánské církve a v má důležitou roli ve vztazích s ostatními náboženstvími – je tzv. obráncem víry v Anglii a ve Skotsku. Jako hlava státu musí být panovník politicky neutrální, panovník ani členové královské rodiny nemohou volit ani být voleni do politických i jiných institucí, přestože jim to právo výslovně nezakazuje. Důvodem je tradiční idea, podle níž panovník stojí nad politickými stranami, nad všemi částmi společnosti včetně menšinových nebo specializovaných skupin společnosti. Je symbolem národní jednoty.⁸⁷

V současné době je panovnicem královna Alžběta II (Elizabeth Alexandra Mary Windsor), která nastoupila na trůn v roce 1952 (v roce 1953 byla korunována) po smrti svého otce krále Jiřího VI.⁸⁸

3.3.1 Historie

Samostatný stát Velké Británie má velmi dlouhou tradici. Dnešní podoba, charakter instituce a pravomoce panovníka se vyvíjela po dlouhá staletí na základě dvou aspektů. Na základě konvencí se vyvíjely právě ty pravomoce panovníka, které souvisí se zvykovým právem. Druhý aspekt tvoří právní úpravy, které byly vydávány během historie, k panovníkovi se vztahují především v postupném omezování jeho pravomocí. Panovníci disponovali legislativní mocí až do konce sedmnáctého století, Listina práv-Bill of Rights přinesla základy konstituční monarchie a postupně se politický systém Velké Británie stával systémem, jak ho známe dnes.⁸⁹

Původně byli monarchové zdrojem zákonodárné moci, měli právo tvořit a vydávat zákony (přesto i v této době byli situace, kdy se panovník řídil právem a ve

⁸⁷ The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-06]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/TheMonarchyToday.aspx>>. Vlastní překlad.

⁸⁸ The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-06]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.royal.gov.uk/HistoryoftheMonarchy/HistoryoftheMonarchy.aspx>>. Vlastní překlad.

⁸⁹ Tamtéž.

svých rozhodnutích počítal také s vůlí lidu). Vydávání zákonů a vojevůdcovství byly základní funkce monarchie. Moc vlády se odvozovala ze suverenity panovníka. V průběhu staletí byla ale moc panovníka postupně omezována. Prvním z důležitých dokumentů, které se týkaly moci panovníka, byla listina Magna Charta Libertatum z roku 1215. Tento dokument přinesl uznání práva anglických šlechticů, aby se jich panovník ptal na důležité záležitosti (výběr daní, atd.). Toto právo bylo později rozšířeno na všechny svobodné muže. V roce 1689 byl vydán zákon Bill of Rights (Listina práv) potvrzující práva občanů (daně mohou být vybírány pouze se svolením parlamentu), bylo zde také stanoveno pravidlo, že panovník nesmí být římskokatolického vyznání ani se nesmí s katolíkem oženit, dále panovník ztratil právo zasahovat do zákona, právo zdanění na základě panovnického prerogativu a právo zasahovat do volby členů Parlamentu. Listina práv ustavila svrchovanost parlamentu. Stěžejní zákon týkající se Koruny byl také zákon Act of Settlement z roku 1701, kde jsou upravena pravidla nástupnictví (viz 3.3.2). Konstituční monarchie jak ji známe dnes, se vyvinula až v osmnáctém a devatenáctém století, kdy byly přijaty další důležité zákony ve stanovování postavení panovníka. Jedná se o přijetí pravidla, že vláda sice musí být přijatelná pro panovníka, ale musí být přijata a schválena většinou v parlamentu a v roce 1838 je již de facto ustavena konstituční monarchie, když panovník přichází o právo zásahů do vlády, kterou od této doby bude sestavovat vítězná strana v parlamentních volbách, a reálná moc plně přechází na ministry Kabinetu a na Parlament.⁹⁰

Dnešní postavení panovníka můžeme charakterizovat jako kralování, nikoli vládnutí (The Monarch reigns, but not rules)⁹¹.

3.3.2 Následnictví trůnu

Následnictví trůnu je upraveno nejen původními, ale i parlamentními zákony. Posloupnost následnictví je určena pozicí členů královské rodiny v pořadí, ve kterém se nachází v linii následnictví (linie následnictví je pevně určena: první

⁹⁰ The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-06]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:

<<http://www.royal.gov.uk/HistoryoftheMonarchy/HistoryoftheMonarchy.aspx>>. Vlastní překlad.

⁹¹ ROVNÁ, Lenka A. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s. Edice Politické systémy; sv. 1. ISBN 80-86429-27-X, s. 72.

v linii je Princ Waleský, po něm Princ William W., dále Princ Harry W., dále Vévoda Yorský, atd.).⁹²

Základy následnické posloupnosti byly položeny v průběhu konstitučního vývoje země v sedmnáctém století v Listině práv (Bill of Rights) z roku 1689 a Act of Settlement z roku 1701). Act of Settlement potvrdil, že je to právě Parlament, kdo stanoví, kdo bude titulován na trůn a společně s Listinou práv stanovuje nutné podmínky, které musí následník splňovat. Osoba, která je římskokatolického vyznání je automaticky vyloučena z linie následnictví, panovník nesmí vstoupit do manželství s příslušníkem římskokatolické církve. Od této doby také určeno, že se má panovník hlásit k anglikánské církvi a při nástupu na trůn musí složit slib, že bude bránit anglikánskou církev.⁹³

3.3.3 Pravomoce

Dnes panovník nemá, jak bylo uvedeno výše, mnoho skutečných pravomocí, jeho role je spíše reprezentativní a formální. Uvádí se, že panovník má tři základní práva: právo být konzultován, právo podpořit a právo varovat. Práva, pravomoce a tradiční postupy panovníka spadají do rámce vztahů k jiným státním orgánům. Patří sem práva panovníka jako hlavy státu. Jde o právo svolávat (otevírat) každé nové zasedání Dolní komory parlamentu a pronášet zde řeč. Dále má monarcha právo rozpustit parlament před novými volbami (resp. Dolní komoru), ale pouze na pokyn premiéra. Jde tedy o právo formální. Monarcha dále jmenuje členy Sněmovny lordů (Horní sněmovny), opět na základě návrhu premiéra. Jmenuje dědičné o doživotní lordy a toto jmenování může odměňovat či oceňovat činnost osobnosti ve veřejných službách, jmenování určité osoby může napomoci postavení politické strany v rámci Sněmovny lordů. Dále může jmenování napomoci k tomu, aby se osoba s určitou specializovanou kvalifikací účastnila práce sněmovny, a dále pomáhá jmenování najít umístění v parlamentu pro osobu, kterou by chtěl mít premiér ve vládě. Dále panovník schvaluje příkazy a prohlášení na příkaz Státní rady (Privy

⁹² The royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-18]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.royal.gov.uk/ThecurrentRoyalFamily/Successionandprecedence/Succession/Overview.aspx>>. Vlastní překlad.

⁹³ Tamtéž.

Council). Podobně jako v parlamentu má panovník podobně specifickou roli i v přenesených sněmech ve Skotsku, Walesu a Severním Irsku.⁹⁴

Panovník je také hlavou ozbrojených sil. Panovník je jediná osoba, která může vyhlásit válku či mír. Činí tak však na pokyn příslušného ministra. Noví členové pozemních sil a vzdušných sil skládají slib věrnosti monarchii a královně. Existence námořnictva pramení z prerogativu panovníka vydaného před stovkami let, členové neskládají slib věrnosti.⁹⁵

Panovník jako hlava státu také uděluje milosti. Rozhodnutí činí ministr vnitra nebo premiér a panovník teprve na jeho pokyn udělí milost. Panovník také disponuje právem absolutního veta legislativy, nicméně toto právo se již nevyužívá, neboť nebylo použito od osmnáctého století. Tyto pravomoce však mají formální charakter, v praxi je panovník vykonává na pokyn nebo žádost příslušných ministrů nebo premiéra.⁹⁶

Další práva má panovník jako formální hlava výkonné moci. Nejdůležitějším právem v této oblasti je jmenování předsedy vlády do funkce (předsedou vlády se stává předseda strany, která zvítězila ve volbách) a současně je nový premiér požádán o sestavení vlády. Dále panovník jmenuje jednotlivé ministry, ale o tom, kdo se stane ministrem, rozhoduje pouze předseda vlády. Panovník jmenuje i do dalších funkcí (na pokyn předsedy vlády): jmenuje vyslance, vysoké státní úředníky, soudce a představitele anglikánské církve.⁹⁷

Panovník je také hlavou anglikánské církve, náleží mu titul „vrcholný správce anglikánské církve“ a při své korunovaci skládá slib, že bude hájit a udržovat anglikánskou církev. Panovník jmenuje na pokyn premiéra arcibiskupy a biskupy, kteří byli vybráni církevní komisí. Při jmenování skládají slib věrnosti

⁹⁴ The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/QueenandGovernment/QueenandGovernment.aspx>>. Vlastní překlad.

⁹⁵ The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/ArmedForces/QueenandtheArmedForces.aspx>>. Vlastní překlad.

⁹⁶ ROVNÁ, Lenka A. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s. Edice Politické systémy; sv. 1. ISBN 80-86429-27-X, s. 74.

⁹⁷ ŠKALOUD, Jan, et al. *Komparace politických systémů*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. 178 s. ISBN 80-7079-495-X, s. 79.

panovníkovi. Vůči ostatním vírám má panovník propagovat toleranci a porozumění.⁹⁸

Jménem panovníka je vykonávána spravedlnost a udržován veřejný pořádek, panovník však nevykonává žádné činnosti ve spojitosti s právem. Panovník může odvolat soudce na pokyn ministrů, nebo na doporučení parlamentu, nebo bez doporučení v případě prohřešku nebo odsouzení charakteru trestného činu.⁹⁹

Panovník uděluje státní (čestná) vyznamenání a ocenění svým vlastním jménem (dnes uděluje královna vyznamenání královny Alžběty II.). Čestné vyznamenání se uděluje osobnostem ze všech oblastí společnosti za zásluhy, služby a za statečnost. Návrh na udělení státního vyznamenání může podat kdokoli, o jejich udělení dále rozhoduje kancelář Kabinetu, na jejíž pokyn panovník vyznamenání udělí. Panovník uděluje ocenění svým jménem za mimořádné vynikající úspěchy v oblastech vědy, výzkumu, poezie, architektury a policejní činnosti. Toto ocenění může udělit jednotlivcům i skupinám.¹⁰⁰

V souvislosti s pravomocemi panovníka se hovoří o tom, že jediná skutečná práva, kterými panovník disponuje, a které mohou mít určitý dopad, je právo být konzultován, právo podpořit a právo varovat (ve vztahu k vládě). Předseda vlády navštěvuje panovníka, seznamuje ho s programem zasedání Kabinetu a panovník vyjadřuje své názory, může tak využít svého práva podpořit a varovat. Přestože má role panovníka ve Velké Británii pouze formální charakter, je jeho role nezastupitelná.¹⁰¹

⁹⁸ The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/QueenandChurch/QueenandtheChurchofEngland.aspx>>. Vlastní překlad.

⁹⁹ The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/Queenandthelaw/Queenandthelaw.aspx>>. Vlastní překlad.

¹⁰⁰ The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/Honours/Honours.aspx>>. Vlastní překlad.

¹⁰¹ ROVNÁ, Lenka A. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s. Edice Politické systémy; sv. 1. ISBN 80-86429-27-X, s. 78.

3.4 Ministerský předseda

Předseda vlády se ve Velké Británii častěji označuje jako ministerský předseda (Prime minister), s čímž souvisí i označení předsedy vlády jako primus inter pares, první mezi rovnými¹⁰² v kabinetu (ve skutečnosti má však mnohem silnější postavení než jeho kabinetní kolegové). Politický systém Velké Británie je také někdy označován podle velmi silného politického postavení ministerského předsedy (premiéra) v rámci systému, jako premiérský systém. Většina pravomocí ministerského předsedy je založena na zvyklostech, jeho funkce a vymezení úřadu ministerského předsedy je zakotvena ve velmi malém množství dokumentů. Neexistuje přesný, zákonem vymezený výčet jeho pravomocí, funkcí a povinností (stejně jako u ostatních vrcholných orgánů).¹⁰³

Ministerský předseda plní své povinnosti a pravomoce hned v několika okruzích. Je předsedou vlády, je předsedou kabinetu, je předsedou nejsilnější politické strany a je v čele Dolní komory parlamentu. Z těchto tří základních postů vychází mnoho pravomocí a povinností, které plní na domácí politické scéně, ale také reprezentuje zemi v zahraničí a de facto určuje směr politiky v zemi.¹⁰⁴

Premiér je jmenován do funkce panovníkem. Podmínkou pro jeho jmenování je schopnost nového premiéra sestavit funkční vládu, čili premiérem je jmenován předseda nejsilnější parlamentní strany ve volbách, která má v parlamentu absolutní většinu, nebo má alespoň kontrolu nad parlamentem. (Předseda druhé nejsilnější strany v parlamentu je oficiálním vůdcem opozice, tzv. stínové vlády.) Ministerský předseda bývá politikem s dlouholetými politickými zkušenostmi jak z parlamentu, tak z kabinetu.¹⁰⁵

Prvním úkolem předsedy vlády po jmenování je sestavení vlády. Předseda vlády tedy vybírá členy vlády a kabinetu. Obvykle do vlády vybírá členy z vlastní strany a většinou se jedná o osoby, se kterými již spolupracoval v parlamentu nebo kabinetu. Zřídka vybere do své vlády politika, který není členem parlamentu.

¹⁰² ROVNÁ, Lenka A. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s. Edice Politické systémy; sv. 1. ISBN 80-86429-27-X, s. 81.

¹⁰³ KROUPA, Jiří, et al. *Soudobé ústavní systémy*. 2. dopl. vyd. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, 2001. 241 s. ISBN 80-210-2520-4, s. 30.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 28.

¹⁰⁵ ŠKALOUD, Jan, et al. *Komparace politických systémů*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. 178 s. ISBN 80-7079-495-X, s. 80.

Předseda vlády dále také odvolává členy vlády a kabinetu. Tento krok je relativně běžnou situací. Tento krok je učiněn v případě, že člen vlády neuspěl ve své funkci, nebo jej naopak předseda shledá velmi schopným a člena vlády přesune do jiného rezortu, kde je větší potřeba takové osobnosti.¹⁰⁶

Dále předseda vlády rozhoduje o složení a velikosti Kabinetu. Předseda vlády je zároveň také předsedou Kabinetu. Svolává jeho zasedání, toto zasedání vede, připravuje program jednání a na konci shrnuje výsledky jednání.¹⁰⁷

Ministerský předseda také stojí v čele Dolní komory parlamentu, vytváří program jednání spolu s předsedou sněmovny. Rozhodující slovo má ale premiér. Jeho úkolem je také zodpovídat otázky poslanců Dolní komory parlamentu na jeho zasedání.¹⁰⁸

Předseda vlády plní důležité propojení panovníka s vládou. Jednak každý týden s panovníkem jedná (podrobněji 3.3.3), informuje ho o programu zasedání kabinetu, a jednak zprostředkovává kontakt mezi panovníkem a ostatními ministry. Pokud má jakýkoli ministr přijít do kontaktu s panovníkem, nejprve o tom musí informovat předsedu vlády. Dále premiér v případě vzniku sporů mezi ministerstvy a úřady vlády tyto spory urovnává a řeší.¹⁰⁹

Ministerský předseda je také předsedou své politické strany. Díky důvěře své strany se stal premiérem a neměl by vnitrostranické otázky opomíjet. Jeho úkolem je udržovat stranu jednotnou skupinou a řešit spory uvnitř strany.¹¹⁰

Premiér dále jmenuje vyšší státní úředníky a vyslance a navrhuje jmenování do vysokých funkcí soudů a anglikánské církve. Premiér také vytváří a ruší výbory vlády a pracovní skupiny, které jsou vládě nápomocné, a jmenuje a odvolává jejich členy. Doporučuje také osobnosti, které mají být oceněny státním vyznamenáním (jmenováním do šlechtického stavu).¹¹¹

¹⁰⁶ *Www.number10.gov.uk : The official website of the Prime Minister's Office* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.number10.gov.uk/history-and-tour/cabinet>>. Vlastní překlad.

¹⁰⁷ ROVNÁ, Lenka A. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s. Edice Politické systémy; sv. 1. ISBN 80-86429-27-X, s. 88.

¹⁰⁸ *Www.number10.gov.uk : The official website of the Prime Minister's Office* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.number10.gov.uk/history-and-tour/cabinet>>. Vlastní překlad.

¹⁰⁹ ŠKALOU, Jan, et al. *Komparace politických systémů*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. 178 s. ISBN 80-7079-495-X, s. 82.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 82.

¹¹¹ *The Royal Household. Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:

Předseda vlády má k dispozici tzv. Kancelář premiéra (úřad premiéra, Prime Minister's Office), která mu pomáhá s plněním povinností související s jeho funkcí. V čele kanceláře je tajemník, jež se zabývá veškerou administrativní agendou premiéra. Součástí kanceláře je i skupina poradců premiéra, kteří mu pomáhají ve vztazích s médii a udělují premiérovi rady ohledně politického směřování vlády. Celkem kancelář čítá okolo čtyřiceti pracovníků.¹¹²

3.5 Vláda

Vláda Velké Británie se skládá přibližně ze sta členů. Tvoří ji předseda vlády, všichni ministři, kteří jsou členy Kabinetu (Kabinet je součástí vlády, je jeho výborem a má větší politickou moc než moc, kterou disponují vládní rezorty), dále ministři, kteří nejsou členy Kabinetu, jejich zástupci, tajemníci a představitelé významných politických institucí. Členy vlády navrhuje premiér a jmenuje panovník (podrobněji 3.4). Většina členů vlády zasedá v Dolní komoře parlamentu, členy vlády je i několik zástupců Horní komory. Vláda Velké Británie není kolektivním orgánem, proto se jako kolektiv neschází ani společně nepřijímá rozhodnutí. Za činnost jednotlivých ministerstev a realizaci přijatých rozhodnutí odpovídají ministři v jejich čele. Ministři také zajišťují činnost ministerstev, předkládají návrhy zákonů a vytváří koncepci rozvoje svého rezortu. Současnou vládu tvoří dvacet sedm rezortů.¹¹³

Ministerstva mají velmi specifickou strukturu, mají dvě úrovně: politickou úroveň a úroveň státní správy. V čele ministerstva stojí ministr nebo státní sekretář. Ministrům jsou podřízeni ještě tzv. mladší ministři a řada tajemníků. Na úrovni státní správy pak stojí vyšší státní úředníci.¹¹⁴

<<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/QueenandGovernment/QueenandGovernment.aspx>>. Vlastní překlad.

¹¹² ROVNÁ, Lenka A. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s. Edice Politické systémy; sv. 1. ISBN 80-86429-27-X, s. 86.

¹¹³ *Www.cabinetoffice.gov.uk : Cabinet Office* [online]. c2008-2009 , 21.10.2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:

<http://www.cabinetoffice.gov.uk/ministers_and_government_business.aspx>. Vlastní překlad.

¹¹⁴ KROUPA, Jiří, et al. *Soudobé ústavní systémy*. 2. dopl. vyd. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, 2001. 241 s. ISBN 80-210-2520-4, s. 30.

3.6 Kabinet

Kabinet je vrcholným orgánem exekutivní moci ve Velké Británii. Přestože jde o orgán disponující velkou mírou moci, jeho kompetence a existence nejsou písemně zakotveny v zákoně, vychází se ze zvyklostí. Kabinet se skládá zpravidla z šestnácti až dvaceti členů, jimiž jsou ministři nejdůležitějších rezortů, předseda Dolní komory parlamentu a v čele stojí předseda vlády. Členové Kabinetu jsou zároveň i členy vlády a většina z nich zasedá v Dolní nebo Horní komoře parlamentu. (Zde je nutné dodat, že se jedná o spojení moci exekutivní a legislativní, což je netradiční z pohledu principu oddělení státní moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní.) Složení Kabinetu a počet jeho členů stanovuje pouze premiér. V současné době má Kabinet dvaadvacet členů-ministrů, jednoho ministra, jež není placen za činnost v Kabinetu, ale je jím jmenovaný a šest dalších pozvaných ministrů.¹¹⁵ Kabinet je kolektivním orgánem a rozhoduje ve sboru. Kabinet se usnává na svých schůzích, které vede předseda vlády (připravuje program diskuze, shrnuje a zapisuje výsledky jednání). Kabinet se neusnává hlasováním, jde o nalezení přijatelné cesty pro většinu členů. Konečné slovo má premiér, který svým shrnutím, jež musí učinit na konci každé schůze Kabinetu, může interpretovat dle svého uvážení (měl by ale zároveň respektovat názory ostatních členů). Členové Kabinetu jsou povinni podporovat přijaté rozhodnutí, i když s ním nesouhlasí, nebo nebyli na schůzi přítomni. V opačném případě musí odstoupit. Panovník se neúčastní zasedání Kabinetu, ale je informován o jeho programu a výsledcích prostřednictvím premiéra. Panovník musí rozhodnutí Kabinetu vždy respektovat. Členové Kabinetu nesmí vynášet informace o jeho činnosti, jsou vázáni třicetiletou mlčenlivostí. Kabinet se schází každé úterý v oficiálním sídle premiéra a jeho rodiny, v Downing Street 10. (Původně se Kabinet scházel každý čtvrtek, od nastoupení současného premiéra Gordona Browna došlo ke změně dnu schůze.)¹¹⁶

Úkolem Kabinetu je diskutovat o aktuálních problémech a otázkách. Kabinet nevydává žádné zákony nebo nařízení, pouze dochází k výsledku diskuze, kterým

¹¹⁵ *Www.number10.gov.uk : The official website of the Prime Minister's Office* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.number10.gov.uk/history-and-tour/cabinet>>. Vlastní překlad.

¹¹⁶ *Www.number10.gov.uk : The official website of the Prime Minister's Office* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.number10.gov.uk/history-and-tour/cabinet>>. Vlastní překlad.

se ale všichni členové musí řídit a ministři tato usnesení uplatní a zohlední při práci ve svém rezortu. V současné době do Kabinetu patří premiér, předseda dolní komory Parlamentu, ministr financí, státní sekretář pro obchod, státní sekretář záležitosti zahraničí a Commonwealthu, Lord kancléř a státní sekretář pro justici, státní sekretář pro média, kulturu a sport, státní sekretář pro dopravu, státní sekretář pro státní obranu, státní sekretář pro Wales, Tajemník pokladu, Státní sekretář práce, ministr pro Skotsko, ministr pro Kabinet, předseda Sněmovny Lordů, ministr pro školství, domov a rodinu, ministr životního prostředí a potravin, ministr vnitra, ministr zdravotnictví, ministr pro energetiku a změny klimatu, ministr pro lokální vlády a komunity, ministr pro Severní Irsko a ministr pro mezinárodní rozvoj.¹¹⁷

Činnost Kabinetu pomáhají vyřizovat nápomocné výbory, které mohou být permanentní, nebo ustavené k aktuálnímu problému. K dispozici Kabinetu je také Kabinetní Sekretariát (Cabinet Secretariat), který má na starosti veškerou agendu spojenou s činností Kabinetu.¹¹⁸

¹¹⁷ *Www.parliament.uk* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <http://www.parliament.uk/mpslordsandoffices/government_and_opposition/hmg.cfm>. Vlastní překlad.

¹¹⁸ *Www.number10.gov.uk : The official website of the Prime Minister's Office* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.number10.gov.uk/history-and-tour/cabinet>>. Vlastní překlad.

4 Komparace

4.1 Politický systém

Přestože se obě země, Česká republika i Spojené Království Velké Británie a Severního Irska řadí mezi parlamentní demokracie, při bližším zkoumání najdeme mezi těmito systémy mnoho rozdílů.

Rozdílnost je určena již historickým vývojem. Česká republika, respektive České země byly dlouhá staletí pod nadvládou a své samostatné dějiny píše až od vzniku Československé republiky v roce 1918 a její vývoj byl plný zvrátů (demokratická tradice byla na desítky let přerušena socialistickou vládou a obnovení demokracie nastalo až v roce 1989).¹¹⁹ Velká Británie má dlouhou kontinuitu, základy jejího politického systému se vytvářely od jedenáctého století a její systém se vyvíjel od monarchie s absolutní mocí panovníka ke konstituční monarchii, kde je monarcha symbolem země.¹²⁰

Dalším důležitým faktorem je skutečnost, že každá země patří do odlišného typu právní kultury a s tím spojené odlišnosti. Česká republika se opírá výhradně o psanou ústavu (navazující na tradici první republiky), ústavní zákony a psané právní akty.¹²¹ Ústava Velké Británie naopak neexistuje jako jeden ucelený dokument, její konstituce je z větší části založena na tradici, zčásti ji tvoří některé psané zákony vydávané postupem času k omezování panovnické moci a naopak rozšiřování moci parlamentu.¹²²

Rozdílnost systémů České republiky a Velké Británie také spočívá v pojetí rozdělení státní moci. V České republice představuje nejvyšší zákonodárnou moc dvoukomorový parlament (Poslanecká sněmovna a Senát). Obě komory jsou

¹¹⁹VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. Praha : Portál, 2003. 352 s. ISBN 978-80-7367-337-6, s. 169 až 171.

¹²⁰ŠKALOUD, Jan, et al. *Komparace politických systémů*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. 178 s. ISBN 80-7079-495-X, s. 73.

¹²¹GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : základy českého ústavního práva*. 4. vyd. Praha : Prospektrum, 2002. 564 s. ISBN 80-7175-077-8, s. 67 až 70.

¹²²ŠKALOUD, Jan, et al. *Komparace politických systémů*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. 178 s. ISBN 80-7079-495-X, s. 73 až 76.

sestaveny na základě voleb. Výkonnou moc představuje prezident republiky jako její hlava, vrcholným orgánem výkonné moci je vláda, v jejímž čele stojí premiér. Soudní moc představuje hierarchicky stupňovaná soustava soudů a součástí je také Ústavní soud se zvláštním postavením.¹²³ Zákonodárnou moc ve Velké Británii tvoří také dvoukomorový parlament, Sněmovna reprezentantů (sestavená na základě voleb) a Sněmovna lordů (sestavena z lordů, kteří jsou vybíráni předsedou vlády). Výkonná moc je tvořena vládou v čele s ministerským předsedou, součástí vlády je Kabinet, který zároveň představuje vrcholný orgán výkonné moci. Soudní moc je tvořena soustavou soudů rozdělených do několika rovin: podle územního členění státu, podle hierarchie a podle specializace na právo občanské trestní.¹²⁴ V obou zemích je sice politický systém založen na odlišení moci zákonodárné, výkonné a soudní, nicméně se liší v míře jejich oddělení. Ve Velké Británii se objevuje specifický jev: V Dolní komoře parlamentu se propojuje moc zákonodárná a výkonná, kde zasedají kabinetní ministři – členové nejvyššího orgánu výkonné moci. V Horní komoře parlamentu se propojuje moc zákonodárná a soudní, kde zasedají někteří soudci.¹²⁵ V systému České republiky je oddělení státní moci obdobné jako u jiných parlamentních republik, výkonná moc je omezována pouze kontrasignační povinností části pravomocí prezidenta republiky.¹²⁶

4.2 Výkonná moc

V samotném složení exekutivy a její organizaci V České republice a ve Velké Británii se vyskytuje mnoho rozdílů: exekutiva České republiky je složena z úřadu prezidenta republiky, který výkonnou moc reprezentuje, vrcholným orgánem výkonné moci je vláda, kolektivní orgán, v jejímž čele je předseda vlády. Členy

¹²³ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : základy českého ústavního práva*. 4. vyd. Praha : Prospektrum, 2002. 564 s. ISBN 80-7175-077-8, s. 75.

¹²⁴ JUDGE, David. *Political Institutions in the United Kingdom*. New York : Oxford University Press, 2005. 323 s. ISBN 0-19-924426-X, s. 24 až 30.

¹²⁵ *Www.parliament.uk* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-11]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <http://www.parliament.uk/mpslordsandoffices/government_and_opposition/hmg.cfm>. Vlastní překlad.

¹²⁶ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. Praha : Portál, 2003. 352 s. ISBN 978-80-7367-337-6, s. 160 až 161.

vlády jsou ministři čtrnácti rezortů (jejich počet se může měnit). Výkonnou moc upravuje Ústava České republiky v Hlavě třetí.¹²⁷

Výkonná moc ve Velké Británii je komplexnější a početnější: skládá se z panovníka, jehož funkce v rámci výkonné moci je formální, vrcholný orgán výkonné moci je Kabinet, který je součástí vlády v čele s ministerským předsedou. Realizaci rozhodnutí Kabinetu zajišťuje státní správa. Stejně jako ostatní vrcholné státní instituce není výkonná moc zakotvena v psaných dokumentech, vychází se z tradičních postupů a konvencí.¹²⁸

4.2.1 Hlava státu

Podíváme-li se blíže na instituci prezidenta České republiky a porovnáme ji s postavením panovníka Velké Británie, najdeme rozdíly, ale i shody. Prezident České republiky je stejně jako panovník Velké Británie hlavou státu reprezentující stát a národ. Z hlediska pravomocí, které vykonávají, mají společný rys: kontrasignační povinnost vlády (předsedou vlády nebo příslušným ministrem). Zatímco pravomoce prezidenta České republiky kontrasignaci podléhají jen z části (při sjednávání mezinárodních smluv, rozhodnutí prezidenta jako velitele ozbrojených sil, odvolávání a jmenování vedoucích diplomatických misí, jmenování soudců obecné soustavy soudů, udělování státního vyznamenání)¹²⁹, panovník Velké Británie jako součást výkonné moci tuto moc pouze reprezentuje a jeho pravomoce jsou čistě formální, své pravomoce vykonává na základě pokynů a kontrasignace je nutná.¹³⁰

Prezident České republiky je stejně jako panovník Velké Británie hlavou ozbrojených sil, nicméně jejich pravomoce v rámci této funkce se liší. Prezident

¹²⁷ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Sv. Svazek I.. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 134 až 135.

¹²⁸ ŠKALOUĐ, Jan, et al. *Komparace politických systémů*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. 178 s. ISBN 80-7079-495-X, s. 79.

¹²⁹ Ministerstvo vnitra ČR. *Www.portal.gov.cz : Portál veřejné správy České republiky* [online]. c2003-2009 [cit. 2009-11-12]. Dostupný z WWW:

<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696/_s.155/7205?docid=208>.

¹³⁰ The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-12]. Dostupný z WWW:

<<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/QueenandGovernment/QueenandGovernment.aspx>>. Vlastní překlad.

České republiky nevyhlašuje válečný stav, nouzový stav, ani stav ohrožení, jak vyplývá z článku 43 odst. 1 Ústavy. Je nadřazený všem příslušníkům ozbrojených sil a má právo jim vydávat rozkazy, ale pouze při spolupodpisu ministra obrany, v některých případech ministra obrany i předsedy vlády zároveň.¹³¹ Britský panovník je naopak jako jediná osoba oprávněn vyhlašovat válečný stav a mír, na pokyn příslušného ministra. Členové ozbrojených sil mu skládají slib loajality.¹³²

Prezident České republiky také uděluje a propůjčuje státní vyznamenání, stejně jako britský panovník. Zatím co český prezident uděluje státní vyznamenání na základě předložení návrhu Poslanecké sněmovny, Senátu a vlády a může také vyznamenání udělit sám bez návrhu jiných orgánů¹³³, britský panovník uděluje jednak státní vyznamenání a tituly na základě návrhů kabinetní kanceláře (návrh na ocenění může podat kdokoli), nicméně stejně jako český prezident má právo udělit státní vyznamenání a tituly na základě vlastního rozhodnutí. Mimo toto právo ještě uděluje ocenění a vyznamenání svým vlastním jménem.¹³⁴

Prezident České republiky podepisuje zákony, které prošly parlamentem a má právo Parlamentu vrátit přijatý zákon s výjimkou ústavního zákona.¹³⁵ Britský panovník má v tomto směru roli čistě ceremoniální: podepisuje zákony (spíše schvaluje ve smyslu formálním – po schválení zákona parlamentem je požádán o jeho schválení). Právem vrátit zákon nedisponuje (nicméně právo vetovat legislativu zde existuje, ale protože nebylo využito od osmnáctého století, již se nepoužívá).¹³⁶

Zatím co prezident České republiky svolává zasedání Parlamentu pouze po volbách, britský panovník zahajuje (tzv. otevírá) parlamentní zasedání každoročně.

¹³¹ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : základy českého ústavního práva*. 4. vyd. Praha : Prospektrum, 2002. 564 s. ISBN 80-7175-077-8, s. 182.

¹³²The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-12]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/ArmedForces/QueenandtheArmedForces.aspx>>. Vlastní překlad.

¹³³ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Sv. Svazek I.. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 155.

¹³⁴ The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-12]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/Honours/Honours.aspx>>. Vlastní překlad.

¹³⁵ Ministerstvo vnitra ČR. *Www.portal.gov.cz : Portál veřejné správy České republiky* [online]. c2003-2009 [cit. 2009-11-12]. Dostupný z WWW:

<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696/_s.155/7205?docid=208>.

¹³⁶ ROVNÁ, Lenka A. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s. Edice Politické systémy; sv. 1. ISBN 80-86429-27-X, s. 74.

Prezident ČR může rozpustit parlament v přesně vymezených případech (viz 2.3.3.1), jedná se o případy politické krize a je pouze na rozhodnutí prezidenta, zda rozpustí Poslaneckou sněmovnu, nebo raději upřednostní jiné řešení krize jako jednání s předsedou vlády.¹³⁷ Britský panovník má právo rozpustit parlament, ale pouze na základě pokynu předsedy vlády, potvrzení příkazu Státní rady (Privy Council) a potvrzení lordem kancléřem, panovník tedy plní čistě formální roli.¹³⁸

Prezident České republiky jmenuje předsedu vlády a na jeho pokyn jmenuje i jednotlivé ministry, stejně jako panovník ve Velké Británii, který také jmenuje předsedu vlády a jmenuje i ostatní ministry, dle výběru předsedy vlády. Obě hlavy státu mají dále rozdílný rozsah jmenovacích pravomocí: britský panovník jmenuje představitele anglikánské církve, soudce, vyslance a vysoké státní úředníky, a také jmenuje lordy (peers) na základě pokynu: rozhodnutí kdo bude jmenován, mu nepřisluší.¹³⁹ Prezident České republiky jmenuje soudce, vysoké státní úředníky, jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu, členy bankovní rady České národní banky a předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu na základě vlastního rozhodnutí a bez kontrasignace vlády.¹⁴⁰

Prezident České republiky také odpouští a zmírňuje tresty, uděluje milosti. O tom, komu bude milost udělena, rozhoduje pouze prezident, udělení milosti je jeho osobním právem.¹⁴¹ Panovník Velké Británie také disponuje právem udělit milost, ale tuto milost pouze uděluje, rozhodnutí provádí ministr vnitra.¹⁴²

Prezident České republiky disponuje relativně velkou samostatností, sice některá jeho práva a povinnosti mají charakter pouze formální. Panovník Velké Británie skutečně stát i výkonnou moc pouze reprezentuje a charakter jeho postavení je čistě formální a ceremoniální.

¹³⁷ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Sv. Svazek I.. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 149.

¹³⁸ ROVNÁ, Lenka A. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s. Edice Politické systémy; sv. 1. ISBN 80-86429-27-X, s. 74.

¹³⁹ ŠKALOUD, Jan, et al. *Komparace politických systémů*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. 178 s. ISBN 80-7079-495-X, s. 79.

¹⁴⁰ Ministerstvo vnitra ČR. *Www.portal.gov.cz : Portál veřejné správy České republiky* [online]. c2003-2009 [cit. 2009-11-12]. Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696/_s.155/7205?docid=208>.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² ROVNÁ, Lenka A. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s. Edice Politické systémy; sv. 1. ISBN 80-86429-27-X, s. 74.

4.2.2 Předseda vlády

Předseda vlády České republiky sice disponuje silným postavením, v porovnání s postavením a pravomocemi ministerského předsedy Velké Británie je jeho postavení slabší, společným rysem je jejich postavení jako hlavy exekutivy. Předseda vlády České republiky zastává pouze tuto funkci (kromě funkce člena s dominantním postavením v Bezpečnostní radě státu), na druhé straně předseda vlády Velké Británie je zároveň předseda Kabinetu a vedle předsedy Dolní Komory parlamentu stojí v jejím čele. Postavení předsedy vlády České republiky spočívá zejména v tom, že na jeho zvažení závisí setrvání členů ve vládě (navrhuje jmenování a odvolání členů vlády prezidentem republiky), sestavuje vládu a jedině předseda vlády rozhoduje o jejím složení.¹⁴³

Předseda vlády Velké Británie stejně jako předseda vlády České republiky rozhoduje o tom, kdo bude členem vlády a jaké bude její složení (dává pokyn panovníkovi na odvolání a jmenování členů vlády). Předseda vlády Velké Británie ale také rozhoduje o složení a velikosti Kabinetu. Silné postavení předsedy vlády Velké Británie spočívá zejména v jeho funkci jako předsedy Kabinetu, nejvyššího orgánu výkonné moci, kde na konci jeho zasedání shrnuje výsledky jednání a má možnost vlastní interpretace těchto výsledků (a rozhodnutími Kabinetu se musí řídit orgány státní správy, jež realizují rozhodnutí vlády) a určuje tím hlavní směry politiky v zemi.¹⁴⁴

Premiér České republiky je jmenován do funkce prezidentem České republiky, premiér Velké Británie je formálně jmenován panovníkem.

Předseda vlády Velké Británie disponuje silným politickým vlivem a postavením, proto se systém vlády ve Velké Británii také nazývá premiérský systém.¹⁴⁵

¹⁴³ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : základy českého ústavního práva*. 4. vyd. Praha : Prospektrum, 2002. 564 s. ISBN 80-7175-077-8, s. 195.

¹⁴⁴ *Www.number10.gov.uk : The official website of the Prime Minister's Office* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-12]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.number10.gov.uk/history-and-tour/cabinet>>. Vlastní překlad.

¹⁴⁵ KROUPA, Jiří, et al. *Politologie*. Brno : Masarykova Univerzita, 1993. 245 s. ISBN 80-210-3250-2, s. 112.

System vlády České republiky můžeme z toho hlediska pojmout jako parlamentní systém s dominantním postavením předsedy vlády vůči ostatním členům vlády jako důsledek koncepce blízkí se kancléřskému systému).¹⁴⁶

4.2.3 Vláda

Stejně jako u ostatních složek výkonné moci, i v oblasti vlády najdeme mnoho rozdílů, jedná se zejména o organizaci složení. V obou případech v čele vlády stojí premiér disponující silným postavením vůči jejím členům, jak již bylo zmíněno výše. Z hlediska struktury je vláda Velké Británie komplexnějším orgánem. Na rozdíl od vlády České republiky není kolektivním orgánem a nerozhoduje tedy ve sboru. Skládá se z jednotlivých rezortů v čele s ministry a státními sekretáři, kteří se řídí usneseními Kabinetu a realizují je. Dalším specifikem vlády Velké Británie je Kabinet. Je součástí vlády, ale má vyšší moc, je nevyšším výkonným orgánem, jež se skládá z ministrů a státních sekretářů nejdůležitějších ministerstev. Je kolektivním orgánem. Výsledkem jeho činnosti nejsou nařízení (jako u kolektivního orgánu výkonné moci – vlády), ale usnesení, která jsou závazná pro všechny členy Kabinetu.¹⁴⁷

Naproti tomu v politickém systému České republiky je nejvyšším orgánem výkonné moci vláda, je kolektivním orgánem a vydává vládní nařízení, které má podzákoný charakter, aktualizuje a rozvádí normu v zákoně.¹⁴⁸

Vláda Velké Británie má větší počet rezortů, jejich počet se pohybuje mezi dvaceti až šestadvaceti rezorty.¹⁴⁹ Vláda České republiky čítá čtrnáct rezortů, jejich počet se také může měnit.¹⁵⁰

¹⁴⁶ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : základy českého ústavního práva*. 4. vyd. Praha : Prospektrum, 2002. 564 s. ISBN 80-7175-077-8, s. 195.

¹⁴⁷ *Www.cabinetoffice.gov.uk : Cabinet Office* [online]. c2008-2009 , 21.10.2009 [cit. 2009-11-12]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:

<http://www.cabinetoffice.gov.uk/ministers_and_government_business.aspx>. Vlastní překlad.

¹⁴⁸ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Sv. Svazek I.. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9, s. 171 až 172.

¹⁴⁹ KROUPA, Jiří, et al. *Politologie*. Brno : Masarykova Univerzita, 1993. 245 s. ISBN 80-210-3250-2, s. 112 až 114.

¹⁵⁰ Ministerstvo vnitra ČR. *Portal.gov.cz : Portál veřejné správy České republiky* [online]. Praha : Ministerstvo vnitra ČR, c2003-2009 [cit. 2009-11-12]. Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/7205?docid=26>.

Specifikum britské vlády spočívá také v tom, že její ministři, i ministři Kabinetu zasedají v parlamentu a vykonávají tak své funkce v rámci legislativní a výkonné moci zároveň. V České republice ústava povoluje, respektive nezakazuje, že členové vlády a předseda vlády mohou být poslanci nebo senátory, ale nemohou plnit parlamentní funkci.¹⁵¹

Dále existují rozdíly ve struktuře jednotlivých ministerstev. V čele českého ministerstva stojí ministr, na dalších pozicích jsou náměstci a další úředníci dle hierarchického uspořádání. Britské ministerstvo má dvě úrovně: úroveň politickou a úroveň státní správy. V čele ministerstva stojí ministr nebo státní sekretář.¹⁵²

¹⁵¹ ŠKALOUD, Jan, et al. *Komparace politických systémů*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. 178 s. ISBN 80-7079-495-X, s. 82 až 83.

¹⁵² ROVNÁ, Lenka A. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s. Edice Politické systémy; sv. 1. ISBN 80-86429-27-X, s. 100 až 102.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá komparací politického systému České republiky a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, se zaměřením na výkonnou moc. Tyto dva politické systémy mají mnoho rozdílných, ale i mnoho shodných rysů.

Rozdíly jsou určeny již odlišným historicko-politickým vývojem a podmínkami. Také skutečnost, že každá země patří do různých typů právní kultury, značně přispívá k jejich rozdílnosti: Velká Británie jako příklad angloamerického typu se opírá o ústavu z části psanou a z části nepsanou – z velké části založenou na tradicích a zvyklostech, Česká republika náleží ke kontinentálnímu typu právní kultury a opírá se o ústavu psanou.

Dělba státní moci je také do určité míry odlišná. Nejvyšší zákonodárnou moc představuje v obou zemích dvoukomorový parlament: v České republice jsou zástupci voleni do obou komor, ve Velké Británii pouze do Dolní komory parlamentu.

Také se liší pojetí a organizace konstituování výkonné moci: hlavou výkonné moci v České republice je prezident republiky s poměrně silným postavením. Prezident plní pravomoce jako hlava exekutivy a zároveň jako hlava státu. Jeho pravomoce rozlišujeme na ty, které vyžadují kontrasignaci a na pravomoce, které prezident vykonává bez nutnosti kontrasignace. Významné postavení v rámci exekutivy má premiér, který stojí v čele kolektivního orgánu výkonné moci – vlády. Premiér rozhoduje o složení vlády.

Hlavou exekutivy ve Velké Británii je premiér, disponující největší mocí. Jako hlava výkonné moci, zároveň jako premiér a předseda Kabinetu de facto rozhoduje o směru politiky státu. Rozhoduje také o složení Kabinetu a vlády. Panovník plní pouze funkci formální a ceremoniální. Je pouze hlavou státu, nikoli hlavou exekutivy. Panovník vykonává své pravomoce na pokyny premiéra a členů vlády, kontrasignace je nutná. Vláda není kolektivním orgánem, ale Kabinet, který je jejím výborem, představuje vrcholný orgán výkonné moci složený z ministrů nejvýznamnějších rezortů vlády, a který je kolektivním orgánem.

Pojetí soudní moci v České republice a ve Velké Británii se také vyznačuje řadou rozdílů. Soudní moc ve Velké Británii je členěna podle tří rovin: dle územního členění státu, dle hierarchického stupňování a dle specializace na občanské nebo trestní právo. Soudní moc v České republice představuje hierarchicky stupňovaná soustava soudů se zvláštním postavením Ústavního soudu.

Didaktické využití této práce spočívá možnosti použití pro studenty oboru Základy společenských věd a použití pro studium reálií pro studenty Anglického jazyka.

Použitá literatura

BOGDANOR, Vernon. *Joined-up Government*. Oxford : Oxford University Press, 2005. 187 s. ISBN 978-0-19-726333-4.

GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky : základy českého ústavního práva*. 4. vyd. Praha : Prospektrum, 2002. 564 s. ISBN 80-7175-077-8.

HAD, Miroslav. *Velká Británie, 1945-1964*. Praha : Nakladatelství politické literatury, 1965. 480 s.

HANSON, A.H., WALLEES, Malcolm. *Governing Britain : A Guide-Book to Political Institutions*. London : Fontana/Collins, 1970. 304 s.

HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. 1. vyd. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2004. 285 s. Ediční řada Sborníky; sv. 22. ISBN 80-210-3611-7.

JUDGE, David. *Political Institutions in the United Kingdom*. New York : Oxford University Press, 2005. 323 s. ISBN 0-19-924426-X.

KROUPA, Jiří, et al. *Politologie*. Brno : Masarykova Univerzita, 1993. 245 s. ISBN 80-210-3250-2.

KROUPA, Jiří, et al. *Soudobé ústavní systémy*. 2. dopl. vyd. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, 2001. 241 s. ISBN 80-210-2520-4.

MACKINTOSH, John, P. *The Government and Politics of Britain*. 3rd rev. edition. London : Hutchinson University Library, 1974. 224 s.

MOODIE, Graeme, C. *The Government of Great Britain*. London : Methuen, 1966.

PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České republiky : Svazek I.: Ústava České republiky*. Sv. Svazek I.. Praha : Linde Praha, 1994. ISBN 80-85647-38-9.

ROVNÁ, Lenka A. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2004. 280 s. Edice Politické systémy; sv. 1. ISBN 80-86429-27-X.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie : Srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. 208 s. ISBN 80-7178-628-4.

ŠKALOUD, Jan, et al. *Komparace politických systémů*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1993. 178 s. ISBN 80-7079-495-X.

VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky : Historie a současnost*. Praha : Portál, 2003. 352 s. ISBN 978-80-7367-337-6.

Internetové zdroje

Www.cabinetoffice.gov.uk : Cabinet Office [online]. c2008-2009 , 21.10.2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:
<http://www.cabinetoffice.gov.uk/ministers_and_government_business.aspx>.

Www.cabinetoffice.gov.uk : Cabinet Office [online]. c2008-2009 , 21.10.2009 [cit. 2009-11-12]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:
<http://www.cabinetoffice.gov.uk/ministers_and_government_business.aspx>.

British Parliament. *Www.parliament.uk* [online]. [2009-], 11.9.2009 [cit. 2009-11-05]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:

<http://www.parliament.uk/about/how/members/lords_types.cfm>.

Ministerstvo vnitra ČR. *Www.portal.gov.cz : Portál veřejné správy České republiky* [online]. c2003-2009 [cit. 2009-11-12]. Dostupný z WWW:

<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696/_s.155/7205?docid=208>.

Ministerstvo vnitra ČR. *Portal.gov.cz : Portál veřejné správy České republiky* [online]. Praha : Ministerstvo vnitra ČR, c2003-2009 [cit. 2009-11-12]. Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/7205?docid=26>.

Www.number10.gov.uk : The official website of the Prime Minister's Office [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:

<<http://www.number10.gov.uk/history-and-tour/cabinet>>.

Www.parliament.uk [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:

<http://www.parliament.uk/mpslordsandoffices/government_and_opposition/hmg.cfm>.

The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-06]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/TheMonarchyToday.aspx>>.

The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-06]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:

<<http://www.royal.gov.uk/HistoryoftheMonarchy/HistoryoftheMonarchy.aspx>>.

The royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-18]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:

<<http://www.royal.gov.uk/ThecurrentRoyalFamily/Successionandprecedence/Succession/Overview.aspx>>.

The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:

<<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/QueenandGovernment/QueenandGovernment.aspx>>.

The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:

<<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/ArmedForces/QueenandtheArmedForces.aspx>>.

The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:

<<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/QueenandChurch/QueenandtheChurchofEngland.aspx>>.

The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW:

<<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/Queenandthelaw/Queenandthelaw.aspx>>.

The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/Honours/Honours.aspx>>.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá komparací politických systémů České republiky a Velké Británie a zaměřuje se na výkonnou moc. Práce využívá metody deskripce, analýzy a komparace, na základě prostudované odborné politologické a státoprávní literatury v českém a anglickém jazyce. Práce je rozdělena do čtyř hlavních částí. První část se zabývá teoretickým vymezením pojmů státní moc a její dělba v právním a demokratickém státě, pojmu politický systém a popisuje typologii systémů vlády západních demokracií. Druhá část práce nejprve krátce analyzuje politický systém České republiky a poté přistupuje k analýze výkonné moci, jejích složek, konstituce její organizace a pravomocí. Třetí část se v úvodu krátce zaměřuje na analýzu a deskripci politického systému Spojeného království Velké Británie a Severního Irska a následně analyzuje a popisuje výkonnou moc z hlediska složení, konstituování její organizace a pravomocí. Poslední část práce se zabývá komparací výkonné moci, jejím složením, pravomocemi jejích složek a konstituováním její organizace.

Annotation

The Bachelor's Thesis deals with the theme of comparism of the political systems of the Czech Republic and United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland with specialization to the executive power. The thesis employs methods of description, analysis and comparism, on the basis of the study of the professional politological and constitutional literature both in Czech and English language. The thesis is devided into four main parts. The first part deals with theoretical definator of the terms state power and its division in a legal and democratic state, term of political system and describes typology of political systém of the western democracies. The second part is opened with a short analysis of the political system of the Czech Republic and than is analysed the executive power, its elements, constitution of its organization and powers. The third part firstly focuses on a short description of the political system of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and than describes and analyses the executive power from the

point of view of its elements, its powers and the constitution of its organization. The last part of the Bachelor's Thesis deals with the comparison of the political systems, the executive powers, its composition, powers of its elements and the constitution of its organization.

Seznam příloh

Seznam obrázků

Obr. č. 1

Oficiální sídlo premiéra Velké Británie, Downing Street 10.

Zdroj: *Www.number10.gov.uk : The official website of the Prime Minister's Office* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-09]. Dostupný z WWW: <http://www.number10.gov.uk/tour/>.

Obr. č. 2

Královská koruna je prezentována strážím předtím, než je předána královně Alžbětě II. při otevírání Parlamentu.

Zdroj: *Www.number10.gov.uk : The official website of the Prime Minister's Office* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.number10.gov.uk/Page21341>>.

Obr. č. 3

Královna Alžběta II.

Zdroj: The Royal Household. *Www.royal.gov.uk : The official website of The British Monarchy* [online]. c2008-2009 [cit. 2009-11-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.royal.gov.uk/HMTheQueen/DayInTheLife/Queensworkingday.aspx>>.

Obr. č. 4
Premiér ČR Jan Fišer při návštěvě Říma 14. 11. 2009.

Zdroj: Vláda ČR. *Www.vlada.cz : Vláda České republiky* [online]. c2009 [cit. 2009-11-19]. Dostupný z WWW:
<<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=64378&tmplid=764>>.

Obr. č. 5
Úřad vlády České republiky, Strakova akademie.

Zdroj: Vláda ČR. *Www.vlada.cz : Vláda České republiky* [online]. c2009 [cit. 2009-11-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/default.htm>>.